

ae pater referebatur. Deinde recedere hanc sententiam ab auctoritate Eusebii et Synelli, ac nisi solis annorum numeris, qui singulis regibus tribuuntur in dynastiis Manethonis. Eos vero diversos esse apud Africanum, Eusebium, et Synellum, corruptos atque incertos, ut adeo illis solis inniti non liceat. Cætera, quæ de hujus aetate regis erant ex veterum placitis annotanda, Schurzleischius preoccupavit. Sesonchosis, inquit, tempora, si Diemarechum audimus, in annum ante primam olympiadem 2936 includunt. Apollonii scholiasta ad Argonaut. lib. iv, vers. 275: Δικαίαρτος, inquit, ἐν πρώτῳ μετὰ τὸν Ἰσίδου καὶ Ὀσίριδος Ὄρον βασιλεὺς γεγονέναι Σατύργωτον λέγει, ὥστε γίνεσθαι ἀπὸ τῆς Σατύργωτιδος βασιλείας μέχρι τῆς Νέλου, ἐπὶ ββ', ἀπὸ δὲ τῆς τοῦ Νέλου βασιλείας μέχρι τῆς πρώτης ἑξαμηνίδος, ἐπὶ αλ', ὡς εἶναι ἕξῃς τὰ πάντα ἔτος, ἐπὶ β' =] λ'. Et paulo ante: Σατύργωτος Ἀφροδίτου πάσης βασιλείας μετὰ Ὄρον τὸν Ἰσίδου καὶ Ὀσίριδος παῖδα. Et iterum: Θείσι ποταμοῖς δὲ ἐν τρίτῳ Σαύστου ἐπὶ αὐτῶν καλεῖται. Orus ille idem erat cum Serapide. Vide Plutarchum περὶ Ἰσίδου καὶ Ὀσίριδος libro; Eustathium ad Odys. M.: Ὁμίρου κατὰ τὴν πρώην προφήτην τινα θυγατέρα Ἄρου ἑταίρος Ἰσίδου. Legendum videtur, αἰῶς Ἰσίδου. Etiam Σατύργωτος olim fortasse lectum est. Vide Synellum edit. Par. p. 60, et adde Goari chronographicum in Synellum canonem p. 427, tibi tamen Sesonchoris vocatur; sed et alius Ἀχτυργωτός, Ori filius, in ejusdem χρονογρ. p. 131, habetur. Suidas ΣΕΣΟ-ΩΣΙΣ, ἑνοια κέρων. Ita puto a Diodoro Siculo Sesonchosis fuisse appellatum: quemadmodum Paulinus apud Ansonium Sesoostrem eum nominavit. His adijce, quæ Marshamus in canone chronico a p. 370 de eodem rege observavit. Confer et cl. Perizonium Egypt. origin. c. 17, ex illo Diemarchi testimonio dudum laudato, pro suo Sesostride multis edisserentem.

Ibid. Prætermittit Scaliger hæc omnia de Sencoris filio Sipari in deos relato, ac Serapin cognominato: quæ quidem et a Parmensi ms. aliisque duobus Palatinis absunt. Nihilominus non videntur repudianda, cum plerique libri alii omnes fide sua esse jubeant. Schurzleischius putat, si ab alia manu sunt, a manu sane esse librarii alicujus haud indocti: cum non absimilia legere sit apud Synellum edit. Par. p. 73, ubi Ægyptios reges, τῆς πάλαι Μεστράτας recensens, septimum Serapin, octavum Sesonchosis ponit. Denuo confer cl. Perizonium loco laudato.

Col. 343. *Scaxi mare obtinuerunt Cyprii.* Atque hæc Scaliger penitus omisit, ea, ut videtur, de causa, quod neque in Græco Synellus servarvit. Latini autem libri cum editi, tum mss. pari consensu habent, et ad hunc quidem locum: tametsi primus Palatin. quinto dieat pro *scaxo*, et annos 23 præferat pro 32, quemadmodum ibi antiquarius Salmasio laudatus in aliis quoque libris haberi notat. Etiam Eratosthenes apud Strabonem lib. xiv, sub finem, navium fabricationem et classium, τῆς πλεονέκτου ἀπορίας τῆς θαλάττης καὶ μετὰ δυνάμειον, Cypris ascribit.

Col. 347. *Acentinus Aremlis.* Scaliger legit *Aremlis (Remuli Vallars)*: tum, quod sane vitiosum est, et contra mss. fidem, tacet *major*, ubi dicitur *major filius*. Historiam repele ex Eutropio, ex quo ipse videtur Hieronymum hausisse. Ibid. *Aristodemus.* Perperam legit Scaliger *Aristodemus*, et in Græcis collectaneis Ἀριστοδήμος: nec recte codices duo Palatini *Aristodemus*, editi vetustiores *Aristhenedes*. Videmus Diodorum apud Synellum pag. 443, ubi soli tamen annis triginta regnasse ille dicitur: sed et alio apud eundem loco, quem laudamus in fragmentis, anni tantummodo λα' ascribebantur: repositimus autem λα' ex Goaro.

Col. 345. *Telechus.* Depravate tam vetustiores editi cum Pontæo *Thelæus*, quam mss. tres Palatini *Telechus*, et primus *Telechus*, præferunt. Græce etiam male apud Synellum, nec satis bene apud Scaligerum Τηλέχου; pro Τηλέχου legitur, quam scripturam Pausanias quoque in Laconicis et Messenicis probat.

Col. 345. *Carthaginem.* Hanc Scaliger post quatuor annos periocham differt; consentient vero nostre, atque adeo Pontææ recensionis, veteres plerique libri. Quoado facti historiam videtur etiam Scaligero, Josephi sententiam de Carthagine a Tyris condita laudari hic loci: qua de re velim ut recolas, que paulo superius de illo Josephi testimonio, per librarios depravato, ut ex eo certas rationes inire jam non liceat, disputamus. Addit Scaliger Servii sententiam tradentis, Carthagineam conditam 70 annis ante prima Palilia, quod concurrere ait num. 1194; melius Trogum 73 annis ante primam olympiadem, hoc est, eo ipso anno 1167, ad quem hæc ille retulerat.

Ibid. *Anastas, an. 29.* Adeo quod in præpar. evang. ἐπὶ μβ', sive annos 89, huic tribuit, mendum est amanuensis μ ponentis pro α . Certe minor hic numerus cum Scripturæ supputa-

tione II Reg. xiv, 2, et II Paralip. xv, 1, consentit. Clemens tamen et Theophilus 39 enumerant.

Ibid. *Osorthon.* Sequioribus Palatinis mss. tribus, Schurzleischio teste, *Osortona* dicitur, Africano *Osoroth*: qui et tres alios anonymos reges per annos 25 ei tradit successisse, quos alii penitus ignorant.

Ibid. *Ariphron.* In Parm. ms. atque aliis quos laudat Schurzleischius libris hic *Amphron* appellatur, quod librorum est vitium.

Ibid. *Sub Ariphrone.* Non cavet Scaliger insigne mendum, quo veteres libri magno numero, atque ipse Parmensis ms. apud nos laborat hic loci, verbis, et *Sardanapalus*, perperam huc ex Assyriorum columna intrusus, quæ sensum omnino depravant, lectoremque transversum agunt. Sunt et quidam vetustiores editi, nec non mss. e quorum Parmensis est numero, qui et reliqua cum sequenti periocha filii Assyriorum ita continuant, et cavulant errore novo, *regnum destructum, et Sardanapalus* (al. *Sardanapolo*), ut nonnulli scriptitant, eodem tempore *Tarsum atque Anchiolum condidit, et in prælio victus, etc.* Veram lectionem impressam, quam et Græci contextus comparatio probat, recti sensus et mss. ope Pontæus ante nos restituerat. Leviora menda præterimus, ut est illud sub *Amphrone*, vel *Aristone*, vel *Antiphron*, ut in aliis libris, pro *Ariphrone*, pro quo conjicit Schurzleischius legendum *sub archonte hoc*, haud sane recte. Græcus movet me textus: pro eo enim quod vertit Hieronymus, ut nonnulli scriptitant, Synellus habet, ὡς πάντες συμφωνοῦσι, ut omnes consentiant. Atque antea quidem in Synelliano exemplari, pro πάντες, quod Goarus substituit, erat πάντα, id est, omnia, puta rerum seriem, annor. summam cum aliis epochis collatas, auctorum opiniones, et si qua sunt alia, quæ consensum illum constituant. Hanc re ipsa Eusebii fuisse mentem, imo et scripturam, Schurzleischius putat. Quia, inquit, si ab eo affirmatur, omnes auctores in eo consentire quod in Ariphronis præturam quadret regni Assyriaci destructio, quomodo ipse primus ab eorum sententiis, nulla ratione addita, abiit, atque eam 6 anno sequentis archontis Thespici contigisse num. 1197 tradidit? Verum hæc ipsa ratio, quod minime diffidendum est, neutrum ait scripsisse Eusebium, aut sensisse, persuadet. Aut enim omnia in eo dixerit consentire, aut omnes auctores, omnino contra atque par

erat, hanc ipsam catastrophem imperi in alium tempus, vel ex sua, vel ex aliorum sententia contulisset: quin eo etiam magis, si omnia, facti selictet argumenta, quam si auctorum opiniones laudabat. Igitur non alius, quam qui abs Hieronymo exponitur, sensus Eusebii fuit. Græca Synellus suapte ingenio exaggeravit, aut quod opinari ex variante scriptura licet, criticus nonnemo pro eo quod erat, ὡς τινες συγγραφεῖται, aut quid simile, de suo ὡς πάντα συμφωνοῦσι, rescripsit.

Ibid. *Thomus Conoclerus, qui vocatur Græce Sardanapallus.* Ita cum Eusebio ac Hieronymo scribunt Jornandes, atque ipse Synellus loco laudato, e recentioribus Gobelinus Persona, atque alii. Non adeo videtur cum Simonio ex Suida, cui dicitur Κονοκλήριος, putandum in Eusebii textu fuisse perperam K mutatum in Θ, hancque veriorum esse nominis ejus scripturam. Quis enim Suidæ consentit? Alias Synellus Μακροκλήριον vocat. De nominis origine, quam voluit nonnulli Græcam, cui aliera *Sardanapalus*, manifesto Assyriaca respondent, otiose, si quid alias, ac temere disputatum. Schurzleischius, pro Ἐλληνοῖσι Σαρδανάπαλος, putat dici debuisse, Ἐλλανον ἠεροκλήριος Σαρδανάπαλος. Scaligero *Thomus Conoclerus* nihil spirare Assyrium præ alio videtur: et est tamen, ut sentio, ex eadem lingua, tametsi inflexione donatum Græca. Enimvero plura sibi nomina aptabant olim orientis reges, quæ aliarum gentium historici ad suæ quisque lingue ingenium paulo diverse efferbant, ex quo tanta apud Græcos scriptores, qui ex orientalium monumentis acceperunt, rerum orta confusio est. Assueri Græcis frequentes, omnino sunt orientalius ignoti: et est tamen par credere, tres quatuorve Assueros, non alios ac Cyaxares totidem esse, ex Ki verbo, quod *Domium* notat, et *Azore*, quod *Axerum*, vel *Assuerum* suggerit menti. Ita et Nabuchodonosor, Nabucodrosor, et Naboclassar, idem est regis nomen. Exempli id genus alia prætereo; est enim hoc ipsum Sardanapali satis insigne. Verosimillimum quippe est non aliud hoc esse nomen ab *Assarhaddon*, ut in Scripturis nominatur, quicquid olim Huberus, nuper Schurzleischius huic sententiae opponant. Magna cum primis est nominis convenientia, quod enim Hebraice scriptum est אַסְרָחַדּוֹן, priore, quod usuvenit, litterula neglecta, facile Græci enuntiarent; nam Hebraice etiam *Sarmoth*, pro *Assaroth*, atque

his similia passim occurrunt. Certe π , sive duplex *hh*, in *hhadon*, ipsi etiam neglexerunt Septuaginta interpretes, legentes *'Asopdan*. Exotici scriptores $\Sigma\alpha\rho\delta\alpha\nu$ appellarunt. Quod additur $\acute{\alpha}\nu\alpha\lambda\acute{\alpha}\varsigma$, cave repetas, ut vulgo fit, ex Græca etymologia, id est, *mollis*; est enim $\eta\sigma$, *pal*, sive *Phal*, quod in Assyriorum regum nominibus aliis resonat, ut in *Phul*, *Teglathphalasar*, *Nabopalasar*, etc. Cognomentum alterum *Assarhadonis*, quod non obsceni quidpiam (ut vulgo putant, atque olim ait Cicero de repub. iii, *Sardanapallus vitis, quam nomine ipso deformior*), sed vel *gigantem et magnum* sonat, vel *Deum*, si a *Baal*, ut quidam volunt, vel *Pal*, litteris unius organi permutatis, contractoque *Baal* in *Bal*, derivatur. Integrum nomen hoc sensu venerit, *Dominus princeps magnus*, aut *Deus*. Itaque non Græce *Sardanapalus* vocatur, sed ita a Græcis Assyrium nomen inflectitur. Verum aliud est oppido gravius ab Eusebio cum plerisque aliis chronologis atque historicis antiquis peccatum, quod duos nempe *Sardanapalos*, ætate ac moribus inter se longe dissitos, in unum confundit. Ab isto *Oerazatis*, sive *Acraganis* filio, quem et *Ctesias* memorat, apud *Diodorum* lib. ii, cap. 7, alius fuit filius *Anacyndaraxe*, quem *Ctesias* ignoravit, memorat adagiorum appendix Vaticana. Sed et *Hellaniens* in *Persicis*, quod monet *Aristophanis* scholiastes ad *aves*, v. 1020, duos fuisse constituit: et *Callisthenes* apud *Suidam* verbo $\Sigma\alpha\rho\delta\alpha\nu\acute{\alpha}\nu\alpha\lambda\acute{\alpha}\varsigma$, ubi mollem alterum, alterum strenuum tradit existisse. Denique ipsa que narratur gesta atque exitus, diversos ab invicem fuisse evincunt. Ille otio torpens, et voluptatibus ad soliditatem usque deditus, rebellionem movente *Arbace*, fuga se subtrahens, reliquit imperium *Corto*, et *Anchiale* in *Gilicia*, iisdem quibus assueverat deliciis senex immortalus est. Iste qui in fragmento *Alexandri Polyhistoris* apud *Syncellum*, *Sarac*, in *Ptolemei* canone *Chiniladon* dicitur, cum *Nabopolassar* in *Ninivem* arma converteret, non semel impetus rebellium fregit: demum ne in hostium manus veniret, semetipsum cremavit, incensa regia. Intercedit inter utrumque ann. supra ducentorum spatium, a primo scilicet defectore *Arbace*, sub quo tamen nec *Ninive* destructa est, nec *Assyriorum* imperium desit, ad alterum *Nabuchodonosor*, seu *Nabopolassar*, qui junctis cum *Cyxare* *Medo* viribus, exitum fatale urbi regnoque intulit. Igitur tametsi *Assarhadon* præter nomen in eo

etiam referat *Sardanapalum*, quod *Medi* ab eo desciverint, eaque rerum similitudine chronologis antiquis ansam errandi fecerit, in aliis tamen, ut sunt ipsius regis casus, urbis regni-que interitus, que alium *Sardanapalum* posteriore omnino denotant, diversus est.

Col. 345. *Septimi Phœnicis mare obtin*. Hanc periocham veteres editiones infra ad num. 1191, *Sealiger* ad insequentem refert, nec addit de annis quidquam, qui, pro 45, in alio apud *Schurzleischium* libro soli *quatuordecim* numerantur. Nihil est apud *Syncellum*, quod eo spectet.

Ibid. *Tacelothis*. Apud *Sealigerum* *Tachelothis*: semel quoque variat *Syncellus* ex vetere chronico, ubi $\tau\alpha\kappa\epsilon\lambda\acute{o}\theta\eta\varsigma$ appellatur.

Col. 347. *Petubas*. *Africanus* apud *Syncellum* pag. 39, $\Pi\epsilon\tau\upsilon\beta\acute{\alpha}\tau\eta\varsigma$ hunc vocat, cui et annos *quadraginta* elargitur: imo et primam olympiadem, eo regnante, duxisse initium tradit, in quod spatium ferme *quinquaginta* ab hoc numero anni abeunt. In secundo *Palatino* ms. apud *Schurzleischium* *Petubristis* appellatur.

Ibid. *Assyriorum imperium deletum est*. *Recole* pho, quem et *Ctesias* memorat, apud *Diodorum* lib. ii, cap. 7, alius fuit filius *Anacyndaraxe*, quem *Ctesias* ignoravit, memorat adagiorum appendix Vaticana. Sed et *Hellaniens* in *Persicis*, quod monet *Aristophanis* scholiastes ad *aves*, v. 1020, duos fuisse constituit: et *Callisthenes* apud *Suidam* verbo $\Sigma\alpha\rho\delta\alpha\nu\acute{\alpha}\nu\alpha\lambda\acute{\alpha}\varsigma$, ubi mollem alterum, alterum strenuum tradit existisse. Denique ipsa que narratur gesta atque exitus, diversos ab invicem fuisse evincunt. Ille otio torpens, et voluptatibus ad soliditatem usque deditus, rebellionem movente *Arbace*, fuga se subtrahens, reliquit imperium *Corto*, et *Anchiale* in *Gilicia*, iisdem quibus assueverat deliciis senex immortalus est. Iste qui in fragmento *Alexandri Polyhistoris* apud *Syncellum*, *Sarac*, in *Ptolemei* canone *Chiniladon* dicitur, cum *Nabopolassar* in *Ninivem* arma converteret, non semel impetus rebellium fregit: demum ne in hostium manus veniret, semetipsum cremavit, incensa regia. Intercedit inter utrumque ann. supra ducentorum spatium, a primo scilicet defectore *Arbace*, sub quo tamen nec *Ninive* destructa est, nec *Assyriorum* imperium desit, ad alterum *Nabuchodonosor*, seu *Nabopolassar*, qui junctis cum *Cyxare* *Medo* viribus, exitum fatale urbi regnoque intulit. Igitur tametsi *Assarhadon* præter nomen in eo

Ibid. *Agemon*. Minus videbatur recte scribi *Agemon* apud *Pontacum*, pro eo qui in aliis est libris *Agemon*. Male in primo *Palatino* ms. teste *Schurzleischio*, *Agamon*: in tertio, ut et *Sichardina* editione, *Egemon*: in quarto *Egenus* nuncupatur. Hunc refert *Diodorus* apud *Syncellum*, cum patrus esset et curator *Telstis* pueri, filii *Aristomedis*, ei gentile regnum abstulisse.

Col. 345. *Sardanapallus eodem tempore*. Tradit *Athenodorus* apud *Stephan*. *Byzant* de sua ipsius patria scribens, citato teste *Diodoro* *grammatico*, qui convenit cum *Ptolemæo* rege, ab *Anchiale* *Japeti* filia cognominem hancque urbem conditam. Nec tamen tacet *Stephanus* aliorum opinionem, qui ad *Sardanapalum* referebant. Etiam vetus inscriptio ejus monumento et simulacro apposita, quam laudant *ethnographus* et *Aristobulus* apud *Strabonem* lib. xv, *Clearchus* apud *Athenæum* lib. xii, alii-que, fert ab eo conditas $\Lambda\gamma\gamma\acute{\alpha}\lambda\eta\nu$ καὶ $\tau\acute{\epsilon}\rho\tau\omega\nu$ ἐν $\eta\mu\acute{\epsilon}\rho\eta\iota$ $\mu\acute{\epsilon}\tau\epsilon$, quod quidem et *Syncellus* dixit, una die: noster, eodem tempore, eo proprius ad fidem, quod etiam *Arrianus* lib. ii testatur, ex ambitu *Anchiale* se fundamentis murorum conjici, præporentem olim ac magnam urbem existisse. Cetera, que continuo sensu subjungit *Eusebius* de *Sar-*

danapalo ab *Arbace* vieto, sui-que incendio atque interitu, finem regno *Assyriorum* imponente, monstrant, quod dicebamus paulo superius, fuisse ab eo duos cognominem *Sardanapalos* in unum ex falsa aliorum opinione confusos. Cujus erroris consecutio est gravissimum in re chronologica peccatum; si enim hisce temporibus, *Azaria* scilicet *Hebræorum* *Judæ* regnum obtinente, imperium *Assyriorum* defecit, translatumque est ad *Medos*, unde sunt illis quos *Scriptura* deinceps commemorat, *Assyrie* reges potentissimi, *Phul*, *Thiglath*, *Pilesser*, *Salmanassar*, *Sennacherib*, atque alii? Quid quod conceptis verbis dicitur *IV Reg. xvii, 6*, *Media* *Assyriorum* regi subiecta, cum *Achaz* rex esset *Judæ*? Ad hæc *Nahumi* prophetia de *Ninive* excidio, itemque *Tobie* testimonium cap. ultimo, fatum *Assyriaci* regni ad posteriora ducentis ferme annis tempora pertinere, evidentissime demonstrant. Frustra sunt, qui hæc aliter conciliare student, ut ex *Syncelli* mente *Goarus* in notis, qui vult, *Salmanassarem* fuisse quidem *Assyriorum* principem, sed *Arbace* potestati omnino subiectum: ac porro pugnant cum *Diodori* ac *Strabonis* auctoritate, quin etiam ipsius *Ctesie* opinioni adversantur, qui recidivum illud imperium, instaurationemque urbis *Ninive* comminiscuntur. Cætera que de *Arbace* et *Medorum* regno *Eusebius* subnectit, ex eadem hypothese profecta, ad historiae amussim expendere, propositi nostri ratio non patitur, que solidis essent libris edisserenda.

Col. 345. *Ab Arbace*. In *Medos*, quos in libertatem *Arbaces* vindicaverat, imperium continuo resumpserunt *Assyrii*: tametsi suis uti eos legibus permittent, nihil regis suprema potestate ac majestate imminuta. Adeo quos *Ctesias*, et quos *Africanus*, ac noster demum *Eusebius* *Medis* reges attribunt usque ad *Dejoecem*, non *Medi* reges sunt, sed *Assyrii*. Quatuor ab *Arbace* numerat *Eusebius*, totidem *Africanus* apud *Syncellum*, sex *Ctesias*. Verum et regum nominibus, et regnorum annis plurimum inter se dissident, quod ex subjecto laterculo ediscere in antecessum præstat.

<i>Ctesias.</i>	<i>Africanus.</i>	<i>Eusebius.</i>
<i>Arbaces</i> an. 22.	<i>Arbaces</i> an. 28.	<i>Arbaces</i> an. 28.
<i>Manduceus</i> 50.	<i>Mandanceus</i> 20.	<i>Sosarmus</i> 30.
<i>Sosarmus</i> 30.	<i>Sosarmus</i> 30.	<i>Medidus</i> 40.
<i>Artias</i> 50.	<i>Artyceas</i> 30.	<i>Cardiceas</i> 13.
<i>Arbianes</i> 21.		
<i>Arseus</i> 40.		

Nihil tamen negotii facessat, quod horum nomina ab iis, quibus appellat *Scriptura* reges *Assyrios* per id temporis, tam longe absint: siquidem aliorum exemplis dudum ostensum est diversa apud *Græcos* scriptores fuisse regum orientalium nomina, ab iis que apud vernaculos obtinebant, atque ea cum primis de causa, quod plura sibi cognomenta reges illi asciscerent. Hæc certe una ratio est, qua possint cum sacris litteris, que semel, idque serius eversam *Ninivem*, et destructum *Assyriorum* imperium credere nos jubent, *Ctesias* atque *Herodotus* in concordiam venire. *Sosarmus* ille igitur apud *Ctesiam* sit idem ac *Phul*: *Artias*, *Teglathphalassar*: *Arbianes*, *Salmanassar*: et *Arseus*, *Sennacherib*. De convenientia, quam hæc habent cum *Africanis*, atque eo magis cum *Eusebii* recensione, suis deinde locis dicemus. *Arbaces* in aliis libris *Arbaces* dicitur, *Justino* *Arbaces*, *Velleio* *Pharnaces*. *Dejoeces*, qui mox memoratur, perperam scribebatur in veterioribus, et *Pontacena* editione, *Diocles*. *Eusebius* totam hanc periocham videtur ex *Herodoti* loco, quem et *Sealiger* laudat, expressisse.

Col. 347. *Arbaces Medus*. Operæ pretium est, ipsos *Babylonis* reges, qui per hæc tempora usque ad *Dejoecem* *Medum* regnarunt, ex antiquorum monumentis erutos lectori sistere. Decem enumerantur: *Belesis* sive *Baladan*, regni auctor, quod tenuit annis viginti, continuo tamen (ut videtur juxta *Ctesiam* et *Nicolai Damasceni*) regis *Assyriorum* clientele addictum. Successisse aiunt, quos *Africanus* memorat, *Seachoram*, tum ejus ex filia nepotem *Thilganum*. Quarto loco ponunt *Nanybrum*, a *Nicolao Damasceno* memoratum, sub quo *Parsondas*, aut *Parsodes* historia, quam *Diodorus* quoque *Siculus* narrat. Quinto *Nabonassarum*, cuius nulli non nota est ex astronomis epocha. Hujus et reliquorum quinque subsequentium ætatem ac seriem ex *Ptolemæo*, qui canonem illum longe celeberrimum digessit, accepimus. Dicitur ibi annis quatuordecim regnasse; *Nadius*, qui successit, duobus tantum; *Chozirus*, et *Porus* quinque; totidemque *Jugæus*. Hunc excepit *Mardo-Kempadus*, sive *Merodac-Baladan*, ut *Isaie* xxxiii, 1, et *IV Reg. xx, 12*, appellatur, qui cum *Dejoecis* temporibus concurrat, et est vulgo notus. Quod textum spectat, apud *Sealigerum* fortasse rectius, proprie prævalebant, quam *prope*, legitur, Græce fuerit $\kappa\alpha\tau\acute{o}\varsigma$. In fine ubi dicitur, *propris regibus utebantur*, malim ego rescribi, *legibus*.

Col. 349. *Templum Junonis incensum*. Nihil hac de re Scaliger, sed neque Parmensis apud nos, aliique melioris nota mss. habent.

Col. 347. *Procas Silveus an. 21* (23 ap. Vall.) Superaddit Syncellus novem, sive annos numerat 32.

Ibid. *Phidon ap. Argiv. mensuras et pond. pri-mus invenit*. Post annos viginti, quod sane non modicum discrimen est, Scaliger periocham hanc differi. Contra Parmensis et Palatini omnes mss. aliique Pontaeo inspecti huc referunt; ac porro *invenit* legunt pro eo quod Scaliger habet *instituit*. Injuria etiam Hieronymum hic reprehendit, quod cum in Graeco dicitur "Αργίους κρατών verterit *Argivus*, pro *Argorum compos factus*. Propius enim vero est ad fidem, scriptum ab Eusebio, δ' Αργίους, quemadmodum et scriptoribus aliis Graecis Latinisque absolute nominatur. Id porro ipsum de inventis a Phidone mensuris ac ponderibus tradunt veteres, auctor chronici marmoris Oxoniensis; Strabo lib. VIII; Plin. lib. VII, cap. 56; Pollux lib. IX, cap. 6; scholiastes Pindari ad Olymp. XIX; Herodotus lib. VI, aliique, quorum laudare testimonia non vacat. Verum in eo difficultas haud levis est, quod Herodotus, Strabo, et maxime Pausanias in Corinthiacis narrat, a Phidone agone Olympiacum Eleis fuisse invidia praeceptum, idque fuisse octava olympiade ab eo perpetratum. Quamobrem Lydiatus in annotationibus ad marmor Arundellianum duos Phidones distinguit, primum qui mensuras invenit, alterum qui octava olympiade, submotis Eleorum agone-thetis, agonein posuit in Olympia, prioris nepotem aut abnepotem. Sed nec satis ita bene rationes constant: et si quidem duos Phidones comminisci oporteat, priorem illum putarim, qui per vim ludis praefuit, octavam olympiadem ab Iphito supputans, non a Corebo. Eusebius pro Carani fratre hunc se habere, manifesto indicat: sed ipse Caranus antiquior videtur; Phidon autem ipse in laudato Oxoniensi marmore archontis Phericlis tempore fuisse, et Lyeurog suppar ostenditur. Vide Marshamum, chronic. sec. XV.

Ibid. *Alexander an. 25*. Editorum aliquot aequae atque mss. codicum error est, quem et Pontaeus retinuit, ut solus hic quindecim annos, in sub-nexa autem recensione solidos viginti quinque annumeret.

Col. 349. *Alcamenes an. 37*. Petavii duos Alcameni annos addit. Sunt vero qui usque ad

quinquaginta septem regnasse illum velint, ut constat, quod tradit Pausanias in Messeniis cap. 4, eum nomen olympiadi anno secundo bellum Messeniaco inchoasse.

Ibid. *Hesiodus insignis habetur*. Ante annos sexdecim in Parmensi ms. Hesiodus recensetur, apud Scaligerum differtur post adhuc duos. Palatini omnes mss. anno proxime superiori collocant, referente Schurzleischio, qui et notat in excerptis barbaro-Latinis addi huic periochae, in *historia philosophica*, quam sane citat etiam δ' Ἰννεργάρος. Emendat praeterea Syncelli locum, ubi supino errore ὁμοῖ legitur pro Ὀμήρου. Et marmor quidem Arundellianum vestigiorem Homero Hesiodum facit: sed *αρχηρόνους* eos fuisse, pleraque alia veterum testimonia docent, nec male ostendit Dodwellus, dissert. 5 de cyclis: tametsi de tempore quo flourerunt, multo aliter sentiat.

Ibid. *Caranus*. Caranus referente Suida, unus ex Herenilis posteris, collecto exercitu, e Graecia venit in Macedoniam, regionem jam tum celebrem, ibique regnavit, et regni successores habuit usque ad Philippum. Confer Julium Solinum cap. 15; Julianum imp. in encomio Eusebiae; Justinum lib. VII, cap. 1. Denique et laudatos Scaligero Theocritum, et Paulini versum, citante Ausonio epist. 19:

Et Caranus, Pelaea dedit qui nomina regum.

Fallitur Velleius Patereulus lib. I, cap. 6, ubi *Caranum sextum decimum ab Hercule* recenset, atque inde *Magnam Alexandrum septimum decimum*: nam Phidonein, quo de supra diximus, Carani fratrem Ἰνδίακτον ἄρ' Ἠρακλέους existisse, cum alia monumenta, tum marmor Arundellianum et Syncellus testantur.

Ibid. *Triremis*. Conferat Scaliger ferme cum primo Palatino ms. hanc periocham in num. 1230; perperam vero legit, *navigat in Corinthum*, pro *in Corintho*: et quem denique sensum ipse depravit, per summam injuriam Eusebio exproperat. Porro quae de trirémium apud veteres constructione, et causis, cur ita dictae sint, disputat, otiosa illa quidem, et quae parum aut nihil ad Eusebiani loci intelligentiam faciunt, tum vero absurda et falsa, cum earum navium differentiam in remorum ordinibus et numero tabulatorum constituit, ut remiges alii aliis juxta altitudinem incumbere: atque imus ordo propior aquae esset, superior propior foris navis, medius inter imum et supremum: ille thala-

mitarum locus, alter zygarum, summus denique fuerit thranitarum. Sugerunt quidem, ut minime difiteamur, hanc trirémium constructionem nonnulla perperam accepta veterum testimonia, quibus ex praekoncepta opinione post Scaligerum Isaac Vossius, aliique magno numero, qui in hoc perdifficili argumento versantur, sibi fucum fieri passi sunt. Recta autem ratio, sensusque ipse veterum auctororum probe intellectus persuadet, minime in altum, sed in longum fuisse remorum ordines a prora ad puppim: remiges vero, qui bini, terni, aut plures singulis remis adhibebantur (ex quo biremium, trirémium, quadrirémium, quinquerémium, etc. facile orta appellatio est), a catastramate ad foros navis quasi per gradus descendisse. Erat nempe illud convexum pavimentum navis ad ferme dorsi asinini formam, ut qui summam remi partem impellebat e medio catastramate, altior ceteris esset: qui proxime jungebatur, paulo minus, atque ita deinceps ad terlium usque, aut quartum, aut quintum, etc. dejectiores, quo magis extimo navis lateri accedebant. Id est quod Virg. lib. V *Aeneidos* canit,

Triplici pubes quam Dardana versu
Impellunt, triplici consurgunt ordine remi.

Et Lucanus de quadrirémium lib. III:

Quosque quater surgens extructi remigis ordo
Commovet, et terno consurgunt ordine remi.

Verum haec, ne dissimulasse videamur, quae Scaliger proluxa oratione contra Bayllium commentus est: si enim exponere pro eo atque merentur velim, relatis huc veterum, et cum primis Vegetii et Pausaniae testimoniis, vix deum longo commentario expediam. Quod igitur textus lectionem spectat, eum, ut nunc est, verborum aliquot traiectione laborare arbitrator. Quidam mss. *trieres* et *trirémis* pro *trieris* habent, et *navigat* pro *navigatio*: verum haec eodem recidunt, nec restituendo loco sufficiunt. In *Corintho* quod dicitur, ita accipio, ut ab ea civitate in alias oras prima trirémis navigarit. Quod autem *primam* vocat, cum diu ante ad num. 841. *trierem Tyrrhenorum Scyllam* memoravit, istud per *πρώτην* dictum puta, ut est illud quod dudum laudavimus ex Virgilio:

Triplici consurgunt ordine remi;

in quem locum monet Schurzleischius, consuli Brodaeum lib. II miscel. cap. 3, et Albericum

gentilem lect. Virgilian. cap. 3. Dicemus nos iterum hac de historia ad olympiadem secundam.

Col. 349. *Osorthon*. Penes Africanum, quod et Scaligero notatum est, Ὀσσηρῶν dicitur, eique anni duntaxat octo tribuuntur.

Ibid. *Amulius Silveus*. Huc jubet Pontaeus in corrigendis referri periocham de Remi ac Romuli ortu, quam infra habes ad num. 1245. Praeposterum autem hoc visum est fieri, neque adeo obsecuti sumus; nam et dudum laudatus Hieronymus ep. 18, ad Damas. suammet recensionis fidejussor, post *Ozia mortem, Romulum Romani imperii conditorem natum esse*, et hoc ipso temporum libro testatur. Porro Syncellus solos λβ', triginta duos, regni annos Amulio tribuit.

Ibid. Scaliger praeposit proxime Amulio hanc de Numitore historiam, quam et ab Hieronymo assutam fuisse, propius ad verum sentit. Legit porro *adimendi partus gratia, pro adimenda spei partus, etc.* quod rectius multo habet, tametsi videtur Schurzleischio vox *partus* fortasse glossatoris alicuius esse, quod olim posteri omnes spei nomine venirent: tum *electa* legit pro *lecta, et cum septimo patris anno pro vicesimo septimo* (quod sane non modicum discrimen est) *patris sui anno, et mox in terra pro in terram*. Ad haec *juxta ripam pro prope*: denique: *Unde ad nostram memoriam pro impressa lectione: Propter quod ad nostram usque memoriam, quam et praefertur libri plerique omnes.*

Ibid. *Agamestor*. Hieronymi locum in epist. 18, ad Damasum, de Seraphim, ubi Agamestoris mentio est, Scaliger ex corrupto exemplari legit, ex quo quid sibi velit s. doctor, se fatetur non intelligere. Verba jam emendata digna sunt quae hic describantur: *Regnavit Ozius annis quinquaginta duobus, quo tempore apud Latinos Amulius, apud Athenienses Agamestor undecim* (Scaliger legit *undecim annis, manifeste vitio) imperabat. Post cujus mortem Isaias propheta hanc visionem, quam explinare nunc nitimur, vidit, id est, eo anno quo Romulus Romani imperii conditor natus est; sicut manifestum esse poterit his qui voluerint legere temporum librum, quem nos in Latino lingua ex Graeco sermone translulimus. Perturbant vero calculos chronologorum praetoris hujus anni, in quibus annotandis satius putare est, peccatum fuisse jamdiu olim a libraribus, quam quod Cappellus atque alii faciunt, eos qui subsequenti Aeschylō tribuuntur, imminuere. Ejus erroris indicio est*

ipsum antiquorum dissidium; nam pro viginti annis, quos Eusebius putat, Syncellus solos ascribit, decem et septem. Notatque præterea alios esse auctores, qui ad quadraginta usque exaggerant. Confer que de Æschyli annis mox dicemus.

Col. 349. *Lycurgi leges*. Parmensis ms. hæc plane omittit: primus Palatinus post annos quatuor differt, Scaliger e contrario anticipat tribus: minus etiam recte a *Lacedæmone* legit pro in *Lacedæmone*. Græca Syncelli luxato depravatoque aliis mendis textu paulo liberius excedimus, prout res tulit. Confer Laertium in *Solone*, ubi librorum Apollodori περί νομοθεσιῶν meminuit: quanquam videri possit *chronicorum* librorum intellexisse. De Lycurgi ætate ex aliorum placitis satis multa superius diximus. Scaliger putat id ipsum hoc tempore esse, quod designabat Thucydides. Hic enim ab eo tempore, quo Lacedæmonii Lycurgi legibus uti cœpere, ad finem belli Peloponnesiaci, quod refertur ad numerum Eusebianum 1612, supputat annos 400, quos si ab eo numero detrahas, remanet numerus 1212, vix novem annis, que levissima differentia est, præsentibus Eusebiano brevior.

Ibid. *Sellum mense uno*. Scaliger *dies tres* legit: omnino autem *triginta* supputandos esse, cum Græcus apud Syncellum textus, tum maxime persuadet IV Reg. xxxv, 31. Qui subsequitur Manahem verissime dicitur rasebio solis decem annis regnasse: exaggeranti vero præter sacri textus fidem, Syncellus et chronici paschalis auctor, ut alios nunc præteream, qui duodecim illi annos elargiuntur.

Col. 351. *Telestes*. Diodoro Siculo apud Syncellum, Alexandrum sustulisse hic traditur, qui paterno regno elisus fuerat, etc.

Col. 351. *Bocchoris*. De Bocchore, et qui subsequens dynastie primus obtinet locum, Sabacone hæc tradit Diodorus: *Exinde regnum suscepit Bocchoris, corpore exili et despecto, sed ingenio et prudentia ante se regibus præcedens. Post nullas hinc tempestates, regno Egypti præfuit Sabaco, natione Æthiops, deorum cultu et benignitate antecessoribus cunctis superior*. Syncellus autem ex Eusebio, nullo temporis spatio interposito, Sabaconem tradit Bocchori successisse, quem in captivitate reductum, vivum comhussit, proque eo regnavit annis octo. Contraria utroque refert Herodotus lib. II, cap. 137, vultque, non Bocchori, sed Anyso cæco regnante, Sabaconem Æthiopum regem in Ægypto

tum irrupisse, eoque fugato in paludes cæco, regnum annis 50 obtinuisse: post quos Æthiopiam repetierit, rursusque e paludibus egressus Antys imperium recepit. Alia ex parte disputant criticorum filii, quis hic tandem Sabaco fuerit, et cl. quidam Perizonius unum eundemque esse contendit cum Taracone Æthiopo, qui postremus est hujus dynastie princeps: idque ex nominum Sabaconis et Taraconis similitudine, et quodam etiam in idem tempore concursu, probat. Id vero ipsum paribus, ut ego quidem sentio, argumentis licet ire inficias: ac sane in tanta opinionum varietate quod certo teneas, nihil est. Portentum porro, quod sub eo rege evenisse, infra dicitur, longe incredibilem facit Ælianus de animalibus libro II, magnum nempe illum pedibus octo et cauda gemina fuisse natum.

Ibid. *Æschylus an. 23*. Solos autem quatuordecim annos huic tribuit Syncellus, quod ab aliorum fide monumentorum abhorret. Nec probarim reiones Cappelli, qui tribuit duodeviginti; manifeste enim vicesimus ejus primus in marmoreo Oxoniensi chronico memoratur. Annum porro ejus quartum, non tertium, aut secundum cum prima olympiade committendum esse, contendit Dodwellus in veterum cyclo pag. 694, quem adito.

Ibid. *Automenes an. 1*. Addit Parmensis ms. notam 12, quod verum est: duodecimnam quippe locum Automenes obtinet. In aliis libris, teste Schurzleischio, depravate dicitur *Atomenes*, et *Automenes*. Pro subsequenti periocha Scaliger habet: *Corinthiorum reges defecerunt. Post hos in Corintho constituti sunt annis Prytani, qui pacto postremum hocce verbum recte effert etiam primus Palatin. ms. Vifiose alius principatus, et vetustiores editi principes*. Rem narrat Diodorus Siculus apud Syncellum: *Telestes a gentilibus interempto, Automenes annos regnavit. Tum ab Hercule orti Bacchiade plures ducentis regnum occuparunt, omnesque communi potestate republicam administrarunt: sed quotannis prytanum ex se creabant, qui regis loco esset, idque per annos nonaginta usque ad Cypseli tyrannidem, a quo in ordinem redacti sunt*. Sed et Pausanias in Corinthiacis cap. 4: *Ἰπέρθεος*; ex Bacchiadarum gente annuum tenere imperium, quos Cypselus Ectionis filius, tyrannide occupato, expulit.

Col. 351. *Ardyus an. 35*. Additur in Parm. ms. filius *Altatis*, minus emendate, sed et Schurzleischius ait, Lydororum rex primus a

primo Palat. codice *Ardisius, filius Alyattis*, vocatur. Reliqui pessime legunt, *filius Alvatis*. Edd. ea verba omittunt. Ex Atyadis eum fuisse Herodotus lib. I, cap. 7, docuit. Etiam Syncellus, edit. Par. p. 239, male habet, *Ἀρδύος Ἀλίου* pro *Ἀλάρτος*. Utrumque enim scribitur. Sylloge Scaligeri Eusebiana, I. II, p. 149, ita de hoc negotio ait: *Ἀρδὸν ἐκαλεῖσθε πρότερος Ἀρδύος Ἀλάρτος, ἐπὶ λς'*. Malala p. 193: *Καὶ Ἰσακλαύτην, ἰνκὴν τῶν Ἀρδῶν πρότερος ὁ Ἀρδύος, ἐπὶ λς'*. Utrobique legendum esse puto *Ἀρδύος*, cujus nomine rex inter Lydos etiam numero 1254 memoratur, quanquam et eum *Ἀρδύων* Syncellus vocaverit. Porro Lydororum regnum cum multo vetustius facit Marshamus, accipiendum id esse cum grano salis videtur. Sane quidem Lydia vetustiores Ardye reges habuit, sed eo tempore, cum multo plures Asiae non tam reges essent quam tyranni. Hos postea in potestatem suam plurimos Lydi redegerunt, et ab hoc Ardy usque Asiae quasi fuerunt monarchæ: unde et marmor Arundellianum, linea 56, *Κρότων τῆς Ἀσίας βασιλεύοντα* vocavit. Neque enim aliud quoque causæ subest, quam istud, cur a minus potentibus Lydiæ regulis regnum Lydiæ seriem auctores pertexere noluerint.

Ibid. *Lacedæmoniorum reges defecerunt*. Diximus ad Eurystheum, sive ad Lacedæmonii juxta Eusebium regni primordia, mirum videri, quod scripserat, hoc anno quo acta est prima olympias, sub Alcæmene reges isto dedisse: quin etiam id ei culpe tribui, cum gravissimis aliis testibus, anonymo de reg. Laced. Pausania, Polyeno, atque aliis constet, Polydororum filium Alcæmeni in regno successisse, atque exinde Eurycratem Polydori, Anaxandrum Eurycratis, atque alios deinceps magno numero ex eadem continuo familia ac stirpe. Ac posset quidem utcumque Africani apud Jo. Malalam exemplo Eusebiana hypothesis defendi: siquidem hic etiam ab Enrystheo, qui regnum tenuit annos quadraginta duos, solos memorat *Ἐλλοος* μετ' αὐτὸν ἑξῆς reges, atque in universum constituisse regnum illud ἐπὶ τριακῆσσι καὶ ἑξῆσι ἔτεσι, annis trecentis viginti quinque asserit. Paria habet, imo eadem Cedrenus ferme ad verbum. Verum sequiores auctores isti hanc ipsam ab Eusebio recensio-nem ac seriem mutuati sunt, nec suppetias ejus hypothesi auctoritate sua ferunt. Intelligimus autem ab auctore nostro, quæ sua mens fuerit,

etæque probe percepta, nihil demum esse quod illi opponi jure possit, dignosimos. Nempe voluit Eurysthenidarum regum seriem, usque ad illud temporis, quo in *Lacedæmone ephori, quod magistratus est nomen, constituti sunt*, tantum exposuisse: tametsi eo etiam inducto magistratu, regum dignitas ex eadem illa familia perseveravit. Erat quippe nonnulli immutata forma regiminis, quam representare satius pro operis instituto suo duxit: hocce sensu ait, Lacedæmonios reges post Alcæmenem desisse, quod ephori tunc temporis creati sint in eum finem, quemadmodum Plato apud Plutarchum in vita Lycourgi tradit, ut instar feni regum jam ferocitatem ac luxuriantem potentiam inhiberent. Diemus hæc de re plura inferius, ex quibus comperta magis Eusebii mens erit: hæc eum interim ab Scaligeri criminationibus vindicant. Adesit tamen, si lubet, Meursium de regno Lacedæmoniorum cap. 10, qui in verbis Eusebii nihil veri nihilique recti scit reperire. Etenim, inquit, nec primæ familiæ ultimus Alcæmenes fuit; nec secundæ per hæc tempora, sed duntaxat regnaverunt, cum Charilaus, qui illius septimus fuit, regnum tenuerit cum collega Archelao item septimo prioris familiæ, uti constat ex Pausania et Plutarcho.

Col. 351. *A captivitate Troja*. Impressæ lectionis series eadem atque ordo est in Parmensi ac Palat. primo mss. aliisque editis vetustioribus libris cum Sichardo, ac demum penes Gobelinum Personam, quem ad hunc plane modum in suo olim exemplari legisse, perspicuum est. Scaliger omnia susdeque verti prout lubitum fuit. Priore periocha ista de annis a captivitate Troje ad primam olympiadem, reliquis in fine postposita, habet: *Hic constituitur olympias prima, secundo anno Æschyli Atheniensium judicis, in quo Coræbus Æliensis exstitit victor. Hanc Africanus temporibus Jotham regis, etc. laudatis Africanis verbis, quibus statim subnectit: Hoc tempore Teylath-Pholassar rex Assyriorum magnam partem Judæorum populi in Assyrios transtulit, rege Phœace, quo tempore Arcinus Milesius versificator prope omni metro et opere clarus habetur: que postmodum isdem fere verbis altero ab hoc anno repetit. Hinc: Eliti quinquennale certamen agunt, etc. . . . sententias protulerunt. Porro et nos in prima olympiade Jotham posuimus: quasi postrema isthæc non Africani essent, sed Eusebii verba. In fine grandioribus litteris: Hinc decedentibus et suc-*

cedentibus regnis, novus ordo consurgit. Nunc de singulis juxta Pontacenam atque adeo nostram recensionem. Spatium illud inter Trojæ excidium ac primam olympiadem, haud scio quam vere ait Scaliger, in omnibus scriptis editisque libris, et apud Bedam solis 405 annis definiti, cum, ut quibus utimur, codices prætermittamus, vetustiores quoque editi libri cum Sichardo preferant, an. 406, alias 405, et quod ipse ille minime diffidetur, constat ex procœmio hujusmet libri totidem ann. intervallum, quod et recte inita ratione comprobatur. Addit Erastosthenem putare an. 407, Diodorum 408, causamque harum diversitatum pendere ex notitia tetraeteridos Græcæ. Omnes enim, inquit, qui certius rem putarunt, uno ore definiunt, 23 thargelionos hunc captum (unus aut alter aliam diem assignant), sed in configuratione lunæ inter eos non convenit. Alii enim plenilunio, alii septima luna, alii vicesima tertia captum scribunt. Quare si luna silente hic casus contigit, hoc fuerit anno primo tetraeteridos: si octava luna, secundo anno: si plenilunio, tertio: si vicesima luna, quarto: ut qui volunt hunc captum an. 408 ante primam olymp. ii pluit hoc contigisse plenilunio. Hæc ex iis quæ dicenda mox sunt, clarius constabunt. Cæterum et Julius Solinus 408 post excidium Trojæ ann. computat. Monet vero Schurzleischius, ut qui auctorum sententias distantia ann. inter primam olympiadem et Trojæ eversionem cognoscere cupit, adeat Censorinum, de die natali c. 21, et addat quæ de egregio plane loco illo disputarunt, præter alios, Marshamus chron. p. 320, et Petavium de doctr. tempor. lib. ix, cap. 43. Jam de anno Æschyli, quem Atheniensium *judicem* proprio demum vocabulo Hieronymus vocat, vulgata sententia est, quam et noster probat, anno ejus secundo olympiadas institutas. Verum cum aliunde constet, ceptas ann. per dioti Julianæ 3938, Æschyli autem secundus annus in ejus periodi ann. incurrat 3936, transfert Dodwellus, quod paulo ante dicebamus, olymp. initia in ejus pretoris ann. quartum. Alii ex Græco penes Syncellum textu, ubi dicitur, *Αρχιδου τῷ δευτέρῳ ἔτει πληρουμένῳ, τῷ τρίτῳ αὐτοῦ ἔτει*, ita explicant, ut secundo jam expleto, et tertio jam vertente anno, ludi ejus primordia contigerint. Sensisse autem videtur Syncellus anno Æschyli 3°, sive 14, assignandam facti epocham: mavultque adeo Goarus rescribi eo

loei: Anno undecimo expleto, et incante duodecimo. De aliorum auctororum in definiendis Æschyli annis, diximus paulo ante: quanquam et vetus auctor anonymus, qui olympiadam *ἀναγραφὴν* composuit, secundo illius prætoris anno cum Eusebio ascribit. Jam vero quod causas naturamque olympiadam perspetas habemus, acceptum referimus magno Scaligero, cui primum id scire contigit, et eujusmet verbis rem præstat exponere: Pythium, inquit, consulentibus Græcis de recto sacrificiorum et solemnium ritu, responsum est, bene illis cessurum si κατὰ τὰ πάτρια καὶ κατὰ τὴν ἀρχαίαν sacrificarent, hoc est, κατ' ἐνιαυτοῦς, κατὰ μῆνας, κατὰ ἡμέρας. Post multas ann. formas frustra tentatas, quibus putabant oraculo satisfaceri, tandem elegantissimam, ut erat captus illorum temporum, rationem inierunt, ut annus esset dierum 360 cum duabus appendicibus, quas veteres Athenienses *ἀνάργους ἡμέρας* vocabant: ita tamen ut in quatuor annis unus mensis cavus esset. Unde accidebat, ut quatuor anni fierent dierum 1467, quæ sunt *συνζυγίαι* 44 minus scrup. 1, 16, 49. Ita quinti anni neomenia prima incidebat in novilunium. Aliquando etiam mensis unus intercalabatur: et tunc tetraeteris erat dierum 1477. Sic oraculo satisfactum putabant. Nam secundum annum et mensem sacrificabant, quod menses essent pleni, utpote tricenorum dierum; item annus ex plenis mensibus constitutus per embolismum ad sua initia redibat, saltem proxime ad caput accedebat. Hæc causa est, quare quinto quoque anno majores Græcorum *πανηγύρεις* per quadriennia in orbem redibant. Nam Olympia in Elide, et Panathenæa Athenis, et Pythia Delphis, et Carneæ Lacedæmone quinto quoque anno plenilunio celebrabantur. Si enim ex oraculi præcepto menses pleni omnes esse debent, et plenilunio mensis primi solemnne celebrandum, hoc non potest fieri in illa anni forma, nisi quinto anno redeunte. Nos hallucinationem Pausaniæ olim castigavimus, qui scribit, Herculeum olympicum agonem quinto quoque anno ideo instituisse, quod ipse et fratres ejus erant quinque numero. Atqui non quinto anno expleto, sed ineunte, olympias instaurabatur, quatuor solidis inter duas olympiadas relictis. Porro hujus præstantissimæ observationis nostræ tantus fructus est, ut sine hac doctrina frustra omnis opera collocetur in ratione temporum Græcorum. Haec tenus ille. Τὰ ἑσπέρια itaque fiebant quatuor

quoque anno exacto in plenilunio ejus mensis, cujus novilunium proxime ad solstitium æstivum accedebat: atque hæc quidem prima olympias juxta Scaligeri rationes celebrata est 23 julii, numero aureo 3, cyclo solis Romano 18. Juxta autem Eusebii, quas et Hieronymus sequitur, rationes, notante Henrico Leonardo Schurzleischio in dissert. chronologica ad periodum græco-romanam pag. 110, inchoatur anno ejus periodi 4717, cyclo solis 17, A. G. lunæ 4, indiet. 7, et quidem a calendis septembris anno populari, cum quo annum incarnationis, aliarumque epocharum Eusebius auspiciatur. Atque adeo verissimum est, quod hesitanter proponit Petavium part. II rationarii tempor. lib. 1, cap. 10, ab autumno antecedente olympiadas vulgares Eusebium olympiadas snas exordiri: quod et dicendum est de Hieronymi continuatione usque ad Valentis imp. mortem, annum scilicet Christi 378. Scribit enim ad eum usque annum olympiadicis fluxisse 1153, cum soli sint 1154 communes a paucis mensibus inchoati, ut rationes ineunti constabit. Verum illud est etiam sedulo animadvertendum, quod videtur Scaligerum latuisse, olympiadem, qua Coræbus stadium vicit, non vere primam esse, sed primam earum quæ numeratæ eunt, τῶν ἀριθμοῦμένων, ut vere notatum Syncello est: a qua ad vere primam, cum floruit Iphitus, interjecte sunt priores alia: 27, sive anni centum et octo. Id ille ex Aristodemo, itemque Polybio hausit, qui historiam olympiadam auctores vetustissimi contulerunt. Quibus et Phlegon in fragmento olymp. tom. IX antiquit. græc. p. 1291 coniecit: denique et Callimachus apud laudatum Syncellum: tametsi solas tredecim velit præcessisse, omissas referri in tabulis, atque istam, qua Coræbus victor pronuntiat, fuisse decimam quartam, contendat. Hæc qui antea ignorabant chronologi atque historici, vix diuti est, in quas temporum ambages erroneque inciderint. Ad reliqua properemus. Iphitus, qui perquam hic bene scribitur *filius Praxonidis, sive Hamonis*, sane perperam hujus nepos dicitur Scaligero, qui legit *filius Paraxonidis, filii Hamonis*. Præterquam quod illam lectionem et nostri mss. et Palatini ad unum omnes, denique et vetustiores editi libri cum Sichardo preferunt, probat etiam luculentissimo testimonio Pausanias in Eliacis cap. 4: *Inscriptio*, inquit, *quæ in Olympia est, Iphitum testatur Ha-*

monis filium fuisse: Græcorum plerique non Hamonis eum, sed Praxonidæ filium dixerunt. Quin ipse etiam scaliger in sylloge Eusebiana: *Ἦν ἴτερος ὁ Ἀμόνος, κατὰ δὲ ἄλλους Πραξονίδου τοῦ τῶν, κ. τ. λ.* Nempe cum de ejus genere constituendo dissentiant veteres, aliis a Praxonida, aliis ab Hamone deducentibus, utramque sententiam voluit annotare Eusebius, nec sane eum potuit Hamonis nepotem dicere, quod nemo veterum unquam somniavit. Ab Oxylo genus duxisse, Pausanias loco laudato, nemine quod sciam diffidente, tradit, certumque præterea est ex antiquorum, Pausaniæ, scilicet Aristotelis, et maxime Phlegontis, ut alios taceam, consensu hæc in re, quidquid Simsio aliiisque recentioribus chronologis visum sit, cum Lycurgi legislatoris et Cleosthenis Pisei æqualem existisse, quibuscum ludos olympicos instauravit. Quod enim hic dicitur in Græco *ἀνίγειν*, accipi jubet Schurzleischius pro eo quod ait etiam Pausanias, *ἐπέθετα*, sive ut et Hieronymus vertit, *constituit*, sive *ordinavit*: nam et ita viguisse tum temporis ludos istos, probat Kithanias ad Pausaniam, ut non tam de eorum institutione quam de dispositione, et ut ait Phlegon in fragmento sæpius laudato, certarint Græci, essent necne victores deinceps coronandi. Notum in fine, tempus quod olympiadas præcedit Græcis *πρώτην* dici. Cætera vides Samuellem Petium ad I. I. Atticas a pag. 84 ad 60.

Col. 353. *Primum Olympiadem Africanus.* Quin imo, ait Syncellus, Africanus Eusebii sententiam opposita destruit auctoritate, ab Achaz tempus olympiadem primam tertio et quarto historicorum libro apertis hisce verbis initium habuisse affirmans: *Olympiadem primam, quæ tamen quarta et decima fuit, cum stadio victor Coræbus renuntiatus est, ad Achaz in Jerusalem regnantis annum primum revocandum censeo.* Subjungit in quarto: *Achaz porro regi fuit hic annus primus, in quem olympiadem primam incidere demonstravimus.* Hinc Scaliger, si inquit, Africanus primam olympiadem comparat cum primo anno Achaz, falso Eusebius anno primo Joathan illam eum assignare scribit. Goarus imprudentiam Syncelli culpata, qui modo Africanus, modo Eusebii codicibus usus, mendosus quandoque calculus oberat, adeo non unius librarii, sed ipsius nonnunquam auctoris qui occurrit proprius esse errorus, a quibus ea solimmodo ratione, quæ opus non relegerit vel recensuerit, vindicandus videatur. Pergit

porro Scaliger: Quod si concedamus primo Joathan anno olympiadem primam collatam esse ab Africano, quare Eusebius dicit: *Nostra quoque supputatio iisdem temporibus eam exhibuit?* Falsum enim, ab Eusebio cum primo anno Joathan assignari, cum ad quinquagesimum Azarie eam annotarit. Verum in hoc ipse hallucinatur Scaliger; cum enim solidis quatuor annis olympias constet, ut vere Eusebius dixerit, satis est, quod intra hujusce tetraeteridis terminus ille sit positus; neque enim ait, ut perperam Scaliger accepit, se ab anno primo Joathan olympiades snpputare. Nihilosecius Africanum nondum dicere quod voluit Eusebius, contendit Petavium libro IX de doctrina tempor. cap. 56, quem sane operæ pretium erit consuluisse. Sed et Jacobus Basnagius in notis ad Prosperi chronicon, Eusebium inconstantiam reprehendit, quod et a quadragesimo nono Azarie anno olympiadem initium ducat, et primum ejusdem annum cum illius quinquagesimo faciat in recensione concurrere. Atque hoc quidem verum est, nec ideo tamen minus sibi Eusebius constat; precedenti enim anno quadragesimo nono solum memorat ipsam olympiadem actam, sive ludum atque agoneum commissum. Cætera sunt etiam qui a quinquagesimo primo Azarie anno olympiades dinumerare incipiunt. Laudat in hanc sententiam Schurzleisebius anonymum chronici scriptorem, nondum publici juris factum apud Garciam de Loaisa, ad Isidori chronicon pag. 35, ubi, ita va' Ο'ζίου, dicitur, τοῦ καὶ Ἀσπάρτου, βασιλέως Ἰουδα, πρώτη ὀλυμπία ἐπέβη ἐπ' Ἰερου. Penitus e contrario chronologi recentiores antevertere epocham olympiadem respectu annorum Ozise student: et Simsonius quidem anno ejus regis tricesimo quarto, Scaliger tricesimo septimo assignat: alii alius. Tu recole modo laudatum Petavii librum de doctrina temp. cap. 56.

Ibid. *Aretinus Milesius*. In Parmensi ms. *Aretinus*; in primo Palatino, *Aretinus*; pessime in tertio, *Aretinus*. In Græco quoque textu varia scriptura est: apud Synellum, *Ἀρετιών*; in vulgatis Dionysii Halic. codicibus, *Ἀρετινός*; optime apud Suidam, *Ἀρετινός*; pro *florentissimus*, in aliis libris est *clarus*. Scaliger ubi hanc *ἔσαν* prima retulit ante biennium, legit *versificator prope omni metro et opere clarus habetur*. Laudatus modo Dionysius Halicarn. lib. I antiquissimum poetam hunc vocat; sunt et qui Homeri discipulum faciunt. Vidēs Fabricium

biblioth. Græc. tom. I, pag. 8 et seq. de ejus ætate et scriptis edisserentem. Erit iterum nobis dicendi locus de ejus scriptis inferius.

Ibid. *Tyrinnas*. Ita et in Parmensi ms. et vetustioribus editis libris: alii *Trininas* habent: variat et in Græco *Τυρυνάας*, et *Τύρνας*. Verior scriptura est *Tyrinnas*, observante Schurzleischio, *Τυρρηνός*, Thyatireni dei indigenæ, mentionem quoque fieri in ara apud Sponium, ignotorum deorum aris, num. 43. Quanquam Sponium, quod male *Tyrinnum* nuncupavit, castiget Gronovius pæfat. ad tom. VII antiq. Græcarum. Quo vad regni annos, Dexippus apud Synellum pag. 209, septem præaddit, sive integros quadraginta quinque illi elargitur.

Ibid. *Phæce*. Eadem est in sacro textu IV Reg. xv, 27, summa annorum Phæce *ἄνωον ἔτ'*, Synellus autem, citatus etiam Scaligero, *ἔτ' 28'*, id est, annos 28, mavult; quin etiam acriter eo nomine Eusebium perstringit, quod solos 20 supputarit. Eum autem numerum se ait ille invenisse in quodam vetusto exemplari ex bibliotheca Cesareæ Cappadocæ, quod olim S. Basilium magnum eum antiquioribus comparavit, ac summo studio correxerit. Et ut res illa habuerit, reliqui omnes codices refragantur. Ulterius tamen pergit chronici paschalis auctor, qui totos triginta Phæce attribuit, nec quodpiam laudat in rem suam testimonium.

Ibid. *Teglath Phalassar*. Voluimus hanc periocham ad primum Phæce annum referri, quod et Scaligero probatur, tametsi eandem, paucis mutatis, semel ille, ut diximus, proxime ante primam olympiadem, atque iterum hoc fieri recenseat. Sane contra auctoris mentem ad quintum Phæce visus est Pontacus differre. Enimvero s. ipse interpres in fine libri I commentariorum in Oseam: *Legamus*, inquit, *Regum et Paralipomenon libros, et invenimus sub rege Phæce, qui regnabat decem tribubus, venisse Teglah Phalassar regem Assyriorum, et magnam partem populi Samarie in Assyrios transtulisse: quo tempore apud Græcos secundus annus primæ olympiadis fuit, et apud Latinos, necdum Roma condita, Alba vicestimo* (fort. addendum est *primo*) *anno Amulius imperabat, quem postea Romulus regno pepulit*. Nec tamen usque adeo bene ad invicem epochæ istæ singulæ singulis comparantur.

Col. 333. *Athenis primum*. Equidem si Eusebii sunt Græca, quæ laudamus ex Synello, jure

Scaliger Latinam interpretationem reprehendit. Verendum erat, *Athenis prima constructa est trieris ab Aminocle*. Meminit ejus laudatus etiam Scaligero Thucydidis lib. I, p. 4, quo tamen loco Samiis naves fabricasse eum tradit, fuisse autem patria Corinthium. Potuit prius ipse quidem Atheniensibus fabricasse; sed si recte hoc gestum in Eusebiano canone ad hunc numerum, sive, ut Scaliger habet, post adhuc annos decem, collocatur: ut constat Thucydidis auctoritas, necesse est, ut diu multumque Aminocles iste vixerit; cum enim Samiis operam suam collocauit, Scaligero ex auctore rationes ita subducente (recentis scilicet annis ante finem belli Peloponnesiaci), crecebat annus Abrahamiticus 1342, ante hunc nempe 57 Scaliger, inquam, post tertium subsequentis olympiadis annum hæc differt. Cætera quæ de Trieris prima constructione superius dicta sunt, recole.

Ibid. *Cynethon Lacedæmonius poeta*. Cynethonis Lacedæmonii *Ἡρακλέω* laudat scholiastes Apollonii: quod opus non aliud videtur ab hoc ipso, quod *Telegonia* inscribitur. Meursius IV, 17, miscell. Lacon. legendum hic apud Hieronymum contendit, *genealogiam*, juxta Pausaniam in Corinthiacis cap. 3 testimonium, ubi ait Cynethonem *ἑ τῆσιν γενεαλογίαισιν*. At vero hoc ipsum propositum etiam in *Telegonia* persequi potuit. Scaliger post adhuc annos novem periocham hanc distulit, sive ad quinte olympiadis annum tertium, refraganlibus, ut cætera bene habeant, mss. libris perisque omnibus. Schurzleisehius ait: Primus Palatinus recte vocavit opus hoc *Thelegonia*, nisi quod, *Telegonia* scribendum est. Sic *Theleboas* librarii interdum scribunt pro *Teleboas*, ut jam animadvertum Theodoro Ryckio ad Tacitum p. 58. Reliqui Palatini omnes inemendate habent *Thegelonia*, unde fortasse *Theogoniam* concepit legendum esse Gyraldus, tacito nomine propterea a Scaligero jam notatus. Vide ad eum, quæ viri docti commentantur. Scripsere et alii olim *Telegonias*, inter quos est Engamon, ὁ Κρηναῖος, ὁ δὲ τῶν Τηλεγονίαν ποιήσας, memoratus in Eusebiana Scaligeri sylloge, lib. I, p. 1, et Hieronymo, numero 1449, atque Synello edit. Par. p. 239, necnon et Eustathio ad Odys. II, p. 1800, ubi tamen κατ' ἔργον vocatur ὁ Κορνηνῆος; quo nomine gaudet aliqui Callimachus, Gyraldus, dial. II de poet. tom. II opp. 126, male eum Engamonum Cyrenæum nuncupavit, tametsi doctissimus ejus editor nihil monuerit.

TOM. XIII.

Addē his Fabricium modo laudatum, biblioth. Græc. tom. I, p. 378.

Col. 356. *Remus et Romulus generantur ex Marte et Ilia*. Pontacus, ut diximus, hanc periocham volebat ad primum Amulii annum superius revocari: quod minime quidem probamus: tametsi uno illam altero anno præponi maluissemus, quo propius accederet ad Dionysii Halic. quem et Scaliger laudat, aliorumque Romanæ historiæ auctorum sententiam, qui Romulum 18 aut 19 anno ætatis suæ Romam condidisse aiunt. Dicemus vero hæc de re plura suo loco inferius. Accedat nunc ipse Hieronymus dudum laudata epist. 48 ad Damasum: *Post Azariam*, inquit, *mortem, Isaius propheta hæc visionem, quam explorare nunc nitimur, vidit, id est, eo anno quo Romulus Romam imperii conditor natus est, sicut manifestum poterit esse his qui voluerint legere temporum librum, quem nos in Latinam linguam ex Græco sermone transtulimus*. Igitur non ante Azariæ mortem gemelli fratres procreati sunt. Porro quod in Græco *Ῥώμος* dicitur, qui in Latino *Remus*, consonat quidem Plutarcho et Straboni: alius tamen *Romus* primo appellatus traditur, qui postea *Romulus*. Servius ad Aeneid. I, 276: *Extinctus est Remus, et a Romi nomine Romani appellati: ut autem pro Romo Romulus diceretur, blandimentis genere factum est, quod gaudet diminutione*. Credit Judæus Apella.

Col. 353. *Eumelus poeta*. In Parmensi ms. tota isthæc periocha ab *Eumelus*, ad *Uicam vastationem composuit*, desiderantur. Eumelus autem iste domo Corinthius, alius dicitur etiam *Eumolpus*. Eum Pindari scholiastes, ad olymp. 43, antiquissimum historicum vocat. Primum ejus opus, quod hic laudatur, Scaliger ex antiquis libris *Bugoniam* appellavit; nos, quando de ejus vocis vera lectione nondum constat, retinimus eum Pontaco *Pugoniam*. Mox pro *Archimus*, quod olim legebatur, restitimus, ipso jubente in notis Pontaco, *Arctinus*. Audiendus vero in antecessum Schurzleisehius, qui omnia hic, ait, corrumpit Sighardi editio. Nam et Eumelus vocat *Cimelum*, et *Bugoniam Bugomam*, et *Arctinum Arctiniam*. De Eumelo accurate egit Lil. Gregorius Gyraldus dial. II de poetis, et T. Faber ad lib. IV Phedri, Corinthium eum vocavit, prætor alios, Joannes Tzetzes ad Hesiodi principium. Hinc ejus Κορνηνῆος συγγράμματα aliquoties in Corinthiacis laudavit Pausanias, etsi dubitavit, et τῆς Εὐρυσθέου ἢ συγγράμματος. Bugoniam Sca-

14

liger interpretatur, *opus de apibus agens*. Sane *βοωνέας* apes sunt. Varro de R. R. lib. II : *de mique*, ait, *ex bove putrefacto nasci dulcissimas apes, mellis matres, a quo eas Græci βοωνέας appellant* : Bianor quoque lib. I anthologie cap. 37, epigr. 16 :

Οὐκ, βόωνος ὡς ἀδίκου εἴσατε βοωνέας.

Antigonus Carysius παραδόξων συναγωγῆς, cap. 33, p. 24 : Προσαγορεύει οὖν, inquit, καὶ Φιδύτας τὰς μέλισσας ΒΟΥΤΕΝΕΙΣ, λέγων :

Βοωνέας ὁμώνυμοι προσέθεσαν μακρὰ μέλισσας. Hæc etsi vera sint, vellem nihilominus, Scaligerum satius probasse, quod *Βυγονίαν*, quæ *Βοωνονογία* hoc modo potius esset dicenda, Eumelus scripserit. Equidem repono, invitis etiam omnibus libris, *theogoniam*. Constat enim e Clementis Alexandrini *σφόδρ.* t. p. 629, Eumelum Corinthium Hesiodi theogoniam, *καταλογίζων* expressam, pro sua venditasse. *Εὐβοϊκῶν* ejus præter Clementem τῶν *στροφῶν*, citavit etiam scholiasta Homeri minor, quem Didymum vulgo vocant, ad *lliad.* Z', vers. 130. Non ergo, *Europam* hoc loco contra tam mss. quam editionum fidem, reponendum est. Sane quidem Pausanias, *Boeot.* cap. 4, τὸς τὰ ἐν τῇ ἐξ Εὐβοϊκῶν ποιήσαντος, meminit, nomen vero auctoris non addidit. Quare merito, secus quam Scaliger facit, diversum hoc opus ab Eumeli *Europa* esse autumo, et potius *Εὐβοϊκῶν*, quam Eumeli, alius denique cuiuscunque, intelligo. Deinde in primo Palatino legitur : *Et Archimius, qui Ethiopiam composuit, et Iliacam vastationem*. Eodem modo habet et Sichardina editio. Est tamen etiam *Archimius* aliquis, cujus *Θεσσαλικὰ* allegat scholiasta Pindari ad *Pyth.* γ'. *Ἀρχίμω*; aliquis, si lectio sana est, citatur a Stephano in *ΔΩΤΙΟΝ*. Reliqui Palatini ultima verba legunt, *et Ili persis ignoscitur*, plane inepte. De *Arctino* vide *Suidam*, qui eum, ut *Cyrillus*, circa olympiadem 9 vixisse dixit. *Syneellus* *Ἀρκτίων* corrupte legit pro *Ἀρκτίων*, ut Scaliger emendavit. His adde quæ doctus vir reliqua nobis fecit. Pro *Ethiopianam* (al. *Ethiopianam*, et *Iliacam vastationem*, legendum suadent mss. *Ethiopianam*, et *Ilii persin*. Et Græce quidem vox *πέρις vastationem* significat ; neque in hoc est, quod Hieronymum suggillent *Salmasius* et *Clericus*, quasi *Ἰλίω πέρις*, Græca verba, non intellexerit, et præcipue *πέρις*, rariorem vocem : ut enim facile compertum attendenti erit, ipsum libri titulum Hieronymus voluit representare, ipsamque

vocem *πέρις*, *persin*, de industria retinuit. Fortasse etiam vertit, *Ilii Persin*, id est, *vastationem*. Potius illud in *Fabretti* tabula, qua *TPOICA*, seu gesta Græcorum ac Trojanorum apud Ilium anaglyptico opere exhibentur juxta *Homerum*, *Stesichorum*, *Arctinum Milesium*, et *Leschem Pyrrhæum*, notatu dignum quod *ΑΙΘΙΟΠΙΣ* quidem *ΚΑΤΑ ΑΕΚΤΙΝΟΝ ΤΟΝ ΜΙΑΘΗΙΟΝ*, *Ethiopsis juxta Arctinum Milesium*, sed *ΙΛΙΟΥ ΠΕΡΕΣΙΣ ΚΑΤΑ ΣΤΗΣΙΧΟΡΟΝ*, *Ilii persis*, sive excidium, *juxta Stesichorum*, apponantur. Cæterum ideo *Ἀθροιστὶς* librum suum inscripsit *Arctinus*, quod de rebus ageret *Memnonis Æthiopsis*, qui in auxilium Trojanorum venit. Male autem *Scaliger* in notis confundit hunc cum cognomine *Arctino*, quem *Diomedes* lib. II auctorem *Iambi* pedis laudat, et qui tamen alius omnino ac recentior putandus est.

Ibid. *Theræi Cyrenæ condiderunt*. Differt hæc *ἔρπον* *Scaliger* post sex annos contra mss. et cum primis *Parmensis*, ac primi *Palatini*, tum et *vetustiorum* editorum codicum fidem, qui et pro verbis : *Oraculo sic jubente, legunt ex responsio Phæbi* ; plerique etiam pro *Aristeius*, quod postremum est nomen, *Aristoteles* præferunt. Et *Scaliger* quidem ait : *Aristeius* inepte scribit, quod minime pronuntiare nostrum, sed et apud *Diodorum Siculum* biblioth. lib. IV, eo conditor *Cyrenarum* nomine appelletur, et *luculentissime* apud *Justinum* lib. XIII, cap. I : *Cyrene condita fuit ab Aristæo, cui nomen Battus propter linguæ obligationem fuit*. Nec tamen diffidit, dici aliis *Aristotelem* : quin testimonio *laudatis Scaligero*, *Callimachi* scilicet *hymn.* in *Apollinem* v. 76, *Ὀδῶς Ἀριστοτέλους*, et *scholiastæ Pindari* *Pyth.* IV : addo alterum *Heraclidis* de *Polit. Κορήνῃ* *ἤμπερ Βάκτρος, ὃς ἐκάλειτο πρότερον Ἀριστοτέλους*, *Cyrenon Battus condidit, qui prius Aristoteles appellabatur*. Vide *Spanhemium* quod laudatum *Callimachi* locum. *Historiam* quod attinet, confer præter *laudatos auctores Herodotum* lib. I cap. 49 ; *Pausaniam* in *Phocicis* c. 13, et *Laconicis* cap. 14 ; *Solinum* cap. 30 ; *Strabonem* lib. I pag. 34 et lib. ultimo pag. 971 ; *Sallustium* in *Jugurtha* cap. 19 ; *Eustathium* denique ad *Dionys. perieg.* v. 213. Quoad facti epocham, notatum *Scaligero*, *Eusebio* cum *Pindari* rationibus ferme convenire, qui conditam *Cyrenæ* ait decima septima generatione a *Medæa*, a qua juxta *Eusebianos* calculos ad annum

presentem, sunt generationes prope sexdecim absolutæ, sive boni quingenti, et quod excurrit. *Longius* et contrario a *Solini* opinione recedere, qui ad quadragesimam primam olympiadem conditum urbis differt. Hæc ejus sunt verba, cap. 30 : *Major Syrtis ostentat oppidum (Cyrenas vocant) quod Battus Lacedæmonius olympiade prima et quadragesima, rege Martio res Romana tenente, anno post Trojam captam quingentesimo octavo condidit*. Et in hanc quidem sententiam recentiores plerique concedunt.

Ibid. *Prophetabant Osse, Joel*. Ex *Parmensis* mss. pro *Amos*, quem hic *Pontacus* nominabat, *Joel* substituitur. Hanc lectionem præter *Græcum* textum, *Scaliger* quoque probat : *periocham* autem ipsam post adhuc tres annos differt. Alii quidem mss. *Obed* legunt pro *Oded*.

Col. 355. *Aradus insula conditur*. Jungit hæc *Scaliger* *periocham* sequenti alteri de *Cyzico*, ac differt utramque ad numer. usque 1267 ; denuo contra reliquorum codicum, eorum saltem, quibus nos utimur, fidem. De *Arado*, quam hic accipit, oppidis atque habitatoribus occupatam dicit, multa veteres memoria tradiderunt, et cum primis *Strabo* p. 518, *Plinius* lib. V cap. 20, *Stephanus* in *Ἀρὰδος*, *Mela* lib. II cap. 7, quem locum laudat et *Scaliger*, ubi *Arados* dicitur, in *Phœnicæ parva, et quantum patet, tota oppidum, frequens tamen, quia etiam super (al. subter) aliena lecta sedem ponere licet*. Memorat et s. *interpres* com. in cap. XXVII *Ezechiel*, p. 309 : *Aradam insulam, quæ tota sit civitas, et contra se positum oppidum, Antaradam, habeat, vicinæque sit Tyro, etc.*

Col. 353. In *Lacedæmone primus Ephorus*. Hæc vero *Scaliger* duobus annis antiepat. *Paulo* adhuc citius, sive ad *Oziæ* an. quinquagesimum introductos in *Spartanam* rempublicam *ephoros Cappellus* censet. Differunt alii ad quartum usque septimæ olympiadis annum. Verum ex antiquis *Herodotus*, cumque eo *Xenophon* *ephoros* dicit ante, et sub ipso *Lycurgo* ponunt. Contra alii, a quorum stat partibus *Scaliger*, centum et triginta circiter annis post *Lycurgum* sub *Theopompo*, et ab ipso quidem reges institutos volunt. *Plutarchus* in vita *Lycurgi*, *Aristoteles* *politic.* lib. V, cap. 14, *Cicero* de *legibus* lib. III, cap. 7, atque alii. Nec tamen difficile usque adeo esset, dissidia *isthæc* auctorum componere, si *nostrarum* id partium esset. Vide *Gragium* lib. II de *repub. Lacedæm.* Notum *ephoros* quotannis quinque numero

creatos, quorum primarius annuum, eo ferme pacto quo *Athenis* *archontes*, signabat, ob eamque causam *ἑπώνυμος* dicebatur. Quæ subdit auctor, adeo sub regibus *Lacedæmonum* fuisse annis 350, *expositum* ex parte paulo superius, ubi cum regnum istud sub *Alcæmæne* defecisse dixisset, hanc causam introducti annui magistratus *ephororum* prætendimus. Hic quod alios annos ferme viginti quinque post *Alcæmænem* addit, siquidem inita ratione, *Lacedæmonis* regibus solos 325 annos videtur tribuisse, ea causa est, quod proprie sentit, *ephoros* institutos sub *Theopompo*, suppare quidem *Alcæmeni* rege, sed ex alia, *Proclidarum* scilicet, familia, ex qua utpote minus insigni reges *Lacedæmonis* percensere omisit. Quæ *Scaliger* de *ephoris*, deque isto intervallo notat, falsa opinionis præjudicio laborant : quod optime cavet *Schurzsciscius*, ex quo *isthæc* subnectimus. Illa, inquit, verba, scilicet : *Fuit autem sub regibus Lacedæmonis annis ccccl.* *Scaliger* capiti, quasi *Hieronymus* de *duratione ephorum* loquatur : quod non puto. Etsi enim de *archontibus Atheniensium* constat, *ἑκαδεκάετα*; eos aliquando dictos fuisse, de *ephoris* tamen non memini id me legere. *Arbitror* igitur, neque etiam de *annis Agidarum* ullam ibi disputationem esse, sed eos ab *Hieronymo* numerari annos, per quos *Proclidarum* familia sine *ephoris* regnavit. Equidem satis scio, antiquis scriptoribus non quoque convenire in *annis regum* ex *Agidis* familia determinandis. *Eusebium* enim ex *Africano*, *Dorysso* et *Agesilao* *ἑπὸς* tribuit annos 73, eum tamen *Pausanias*, *Læon* cap. 2, testetur, quod utrumque, *Doryssum* scilicet, et *Doryssi* filium *Agesilaum*, mors *ἑ'* *ἄλλῃ*, brevi, oppresserit. Sequitur ergo, *Pausaniam*, siquidem in reliquis cum *Eusebio* convenit, non ultra 300 annum *Lacedæmonii* imperii epocham extendisse. At *Hieronymus*, eumque sequens *Syneellus*, cum ad annum 350 istam protendunt, non dicunt, ut supra dixi, quot per annos *Agidæ*, neque quot per annos cum *ephoris* *Proclidæ*, annueratis nimirum *Eurysthei* annis, neque etiam, quot per annos *ephoris* imperarint, sed tantummodo, quot per annos absque inspectione *ephororum* *Proclidæ*, *Agidarum* imperio jam rescisso, fuerint. Hoc tamen ab *Hieronymo* referendum erat ad num. 1265, siquidem 350 anni a primo *Eurysthei* numerandi veniunt, et non ad num. 1236, vel etiam 1237, ut est in *eclogis* *Græcis*, vel 1260, ut est

in aliis editionibus. Plutarchus, in vita Lycurgi, p. 43 tom. I opp. testatur, Theopompi tempore, alterius ex Proclae familiae rege ἑταίρου παρ βασιλέα ῥή', μετά Λυκοῦργου, τὴν τῶν ἑφόρων δόξαν κατασταθῆναι. Si isti Θεοπόμου id factum, quod sane et Aristoteles lib. v πολιτ. et Cicero lib. iii de ll. et alii, scribunt, post primam id factum est olympiadem, cuius annus 1, secundum Sosibium apud Clementem Alexandrinum, quartus et viciesimus Nicandri, Theopompi patris, fuit. Supra diximus, Suidæ fide, annum mortis Lycurgi incidere in annum Abrahami 1207. Adde 130 annos, et dicit Plutarchus, ephoros anno Abrahami 1337 esse introductos: quod satis differt ab Eusebio, nisi Plutarchus alium, quam Suidas, fatalem Lycurgi annum, de quo jam olim disceptatum fuit, intellexerit. Enimvero aliter rationes sunt ineundæ. Lycurgum cum Iphito olympiadas instaurasse, auctor est Aristoteles, quem Plutarchus id refert et disco olympico didicisse. Hunc alii magno consensu secuti sunt, Pausanias nimirum lib. i. Eliae. cap. 4, Polybius, Aristodemus apud Synceillum editi. Par. p. 196, et si qui plures. Intercedunt inter primam olympiadem, in quo Coræbus stadio vicit, et illam ἀνοικυμῆα primam ab Iphito διατεθῆσαν, olympiades 27, ut ex Polybio et Aristodemus Synceillus d. l. docet, hoc est, anni 108, his subijce, ut constituantur anni illi 130 Plutarchi, alios 22, et dicit Plutarchus, circa annum 2 olympiadi 6, qui est Abrahamiticus 1262, ephoros esse constitutos, quod tempus proxime accedit ad calculum Eusebianaum.

Col. 363. *Cyzicus condita*. Vetustiores editiones *Cyzicus* legunt, quod et Pontacus retinuit; Parmensis ms. cum Palatinis, atque editi alii libri *Cyzicus*, quod et nos prætulimus. De ejus urbis conditu dictum superius ad num. 738.

Ibid. *Alcæon*. Vitiose legerat Pontacus *Alcæmon*. Velleius lib. i, c. 8: *Athenis perpetui archontes esse desierunt, cum fuisset ultimus Alcæmon*.

Col. 355. *Charops*. Atque hic Patereulo memoratur, sed et Dionysio Halicarn. lib. i antiq. Roman. p. 87, in quem locum, utpote qui Eusebianis rationibus una ex parte consentit, alia adversatur, omnino prætermitti non possunt, que pridem cedro digna edisseruit cl. Dodwelus de veter. cyclis p. 694. Dionysius, inquit, archontis decennialis, Charops anno primo Urbem conditam statuit. Nec enim verum illud esse potuit, pro epocha, quam sequitur Diony-

sus Catoniana. Nostræ autem tabule illum Charopis annum cum olymp. sextæ anno 3 componunt, qui Urbi natalis erat, pro epocha Varroniana. Hausti ergo illa Dionysius ex auctore aliquo Varroniano, que tamen imprudens ad ann. olymp. septimæ 1, qui, pro Catonianis suis rationibus, Urbis primus erat, aptavit ipse Dionysius. Nescio enim quo casu sit factum, ut de Varronis epocha nihil resevisse videantur, non Dionysius modo, verum etiam Italus ipse Livius. Non est ergo cur, propter illud Dionysii testimonium, de Charopis initio dubitemus. Non me fugit, propter testimonium Pausaniæ dubitasse haecnecn eruditos, num decennia integra expleverint archontes decennales. Est autem præter Eusebium, eosque qui ex eisdem, unde Eusebius, originibus sua hauserint, testis hæc in causa disertissimus Velleius, qui decennialium archontum annos agnoscit in universum 70, lib. i, c. 8. Fefellit ergo ipsos, ni fallor ipse, Pausaniæ lectio tantummodo a libris vitata. Messenici belli finem statuit, ἵτι πρώτου τῆς τετάρτης καὶ δεκάτης διακομίδος, ἢν Δάμωνα Κορίνθιος ἐπέα σάβων, Ἀθήνησι Μεθωνίδαν τὴν ἀρχὴν ἐπι ἐχόντων τῆν δεκάτην, καὶ ἵτους Ἰπποκρίτους τετάρτου τῆς ἀρχῆς ἡμετέρας. Sed pro τετάρτου reparatur τετάρτου, et nostrarum tabularum chronologia ita non obstant verba Pausaniæ, ut contra potius illam sint mirifice confirmatura. Erat enim Hippomenes decennialium archontum revera quartus. Et primus erit illius annus, quem cum olymp. 17 anno primo commisit Pausanias. Plane ut in nostris representatur tabulis, non autem in Eusebianis. Hæc ergo chronologia (si qua his tam vetustis Græce historiæ temporibus vera sit) verè proximam fuisse crediderim. Haecnecn ille. Quod igitur eodem ipso loco laudato, Dionysius et ipse Charopis annum factum cum primo septimæ olympiadi concurrere, et simul Urbis conditum eo ipso primo Charopis anno asserit, nec sibi, tamen cum Eusebiana hypothesi constat: potest tunc alterum iuxta illud, quod dudum monuimus de olympiacorum annorum cum Romanis comparatione, accipi.

Col. 355. *Roma Palilibus... condita*. Satis habuit Scaliger annotasse, Varronem anno 3 sextæ olympiadi, Catonem 4 Romæ conditum ascripsisse. Enim vero, præterquam quod nullus erit dicendi finis, si que aliis hæc super re disputata sunt, hæc referas, tertia illa opinio Dionysii Halicarn. et Verii Flacci, cui fasti Capitolini

tribuntur, ac fert conditam Romam primo septimæ olympiadi anno, illa, inquam, eodem recidit: cum enim anni Urbis a 21 aprilis inchoentur, anni autem olympici post duos ferme menses, seu circiter 21 junii, si exeuntem intelligas quartum sextæ olympiadi, cum ineunte primo septimæ conveniet: ac vicissim exeuntem tertium sextæ, pro ejusdem quarto ineunte accipies. Hoc certe pacto summi e recentioribus chronologis, Panvinius et Petavius in suam quisque sententiam pertrahit, ille Catonianam, iste Dionysianam epocham. Uno verbo annus Romanus duos olympicos attingebat, ultimam scilicet præcedentis partem, et priorem subsequens: ac porro tota in quarto olympiadi sextæ anno differentia veritur, aliis ad priorem ejus partem, aliis ad postremam Romæ conditum referentibus. Certum veteri fama et constanti scriptorum traditione est, facta fundamenta in Palilibus ludis, qui celebrari quotannis xi cal. maias consueverat. Notus ea de re Ovidii locus metamorph. lib. xiv, 774:

Festique Palilibus Urbis
Mœnia conduntur,....

Et Propertii lib. iv eleg. v. 19:

Urbis festus erat, dixere Palilia patres,
Hic primus cepit mœnibus esse dies.

Demum et Cicero lib. ii de divin. cap. 47: *L. Tarratius Firmus, familiaris noster, in primis Chaldaicis rationibus eruditus, Urbis etiam nostræ natalem diem referebat ab iis Palilibus, quibus eam a Romulo conditam accepimus*. Vides hæc Cicero *Palilia* dici quemadmodum et fasti marmorei, Festus, Athenæus, Suidas appellant; que præter laudatos modo Ovidium et Propertium, Varro, inquam, lib. iv de ling. Lat. Tibullus lib. ii, alique vetustiores, *Palilia*, cum Eusebio et Hieronymo vocant: quin etiam a Pale, pastorum dea, nominis etymologia derivant, quod propius ad fidem est, quam quod Festus indicat, exponitque Victorinus Afer, *Palilia a pariendo*. Quod spectat lectionem textus, Scaliger verba, *condita ferunt*, omittit, tum serie continua, ut et in Palatino ms. habetur, subjungit, que apud nos infra est periocham, *Remus ruto* (al. *rustro*) *pastorali a Palilio Romuli duce occisus, ob transmissum saltu vallium*: que postrema verba libri alii plerique ignorant. Dicemus hæc de re iterum suo loco. Ad hæc primum Romuli ann. cum Achazi sexto, et Romæ conditum cum quinto recte demum con-

currere, infra ostendemus ad Numæ initium, et ad 17 Hostilii.

Col. 355. *Circensibus adoratis consualibus*. Exaggerat de suo, ut videtur, Scaliger ita: *Circensibus consualibus bullis adoratis, Sabine, etc.* S. Hieronymus, de cunis peno hæc esse periocham par eredere est, in vita S. Hilarionis tom. II, pag. 22: *Hoc, inquit, in Romanis uribus jam inde servabatur a Romulo, qui propter felicem Sabinarum raptum Conso, quasi consilio-rum deo, quadrigæ septenno curant circumviti, etc.* Vide in hunc locum que annotata pridem sunt nobis ex Varrone, Plutarcho, Tertulliano, atque aliis. Mox idem Scaliger *Thalassium*, legit, pro *Thalasso*, quod libri plerique alii habent: nonnulli *Thalassium*. Est huic geminus Plutarchi locus in vita Romuli, Ἀπ' οὗ δὲ τὸν Τηλασίον ἐπέ- ρη, κ. τ. λ. que laudat Schurzleischius, jubens præterea consuli aliorum hæc de re sententias, nec non Livium, Catullum, Festum, atque recentioribus ad anonymi de viris illustribus c. 2, Andream Schottum, ac M. Mantuanum Benavidium, polymath. lib. vii, c. 12.

Col. 361. *Athenis*. Apud Scaligerum antecedit hæc proxime superiorem periocham: legitur quoque, *qui usque ad mortem suam, reipublica, etc.* Id ipsum Pausanias in Messenici cap. 5 luculentissime testatur, cautum fuisse ab Atheniensi populo, ne magistratus sui ultra decem annos continuare imperium.

Col. 355. *Mare obtinuerunt Milesii*. Ante tres annos locum habet hæc de Milesiis periocha penes Scaligerum, qui etiam annos 18, quibus maris dominatum obtinuerunt, tacet. Schurzleischius ab illo anno ad 1284, quo refert idem Scaliger, Caras in eo dominatu successisse, notat solidos 19 intercedere, atque adeo fortasse nnius anni ἀναρχίαν fuisse interserendam. Verum et grandiores multo lacunæ in superioribus interjacent, et nihil videtur aliud in hæc serie præter ordinem, ex his qui supersunt libris, sive editis, sive mss. inter se dissentientibus, certo constitui posse. Apud Pontacum quem sequimur, qui Milesios exceperunt Cares, annis abhinc triginta duobus distant. De Naerali porro ipsa nescim ferre atque Eusebius verbis Stephanus: *Ναεράτης πόλις: Ἀρχιπέτου ἀπὸ Μιλῆσιον πόλις θαλασσοκρατικῶν*. Strabo autem, ex cuius testimonio Scaliger immanem Eusebio anachronismum impropertat, tradit lib. xvii, pag. 1153, sub Psammitico, et Cyaxaris, qui Medorum rex fuit, ætate, Milesios cum appulissent ad Bolbiti-

cum ostium, ibique monumentum construxissent, tempore post in Saiticam praefecturam navigantes, Inaro navali praelio superato, Naucraticum urbem condidisse. Consequitur ergo, ut citius, ab anno Abrahamico 1390, id est, post ferme 130, a praesenti numero, esse conditum ejus urbis repetendum. Verum aut de instauratione aliqua putandus est Strabo loqui, aut minime est illi adhibenda fides: tantum abest, ut contra Eusebium locus ille vim habeat. Enim vero annis abhinc septuaginta, ut summum, sive *olympiade vicesima tertia*, urbem illam fuisse jampridem mercatura insignem, ut eam naves e multis regionibus adirent, testis est omni exceptione major Naucraticus ipse Athenæus lib. xv, cap. 5, ex Polycharmi itidem Naucraticus auctoris libri, quem de Venere inscripserat. Igitur ante annos ferme sexaginta, quam Straboni condita dicitur, florebat emporio, nec sane potest non verosimillimum videri, quod abijt Eusebii rationes temporis intervalum ab ejus conditu, ad eam urbis celebritatem Herodoto lib. ii, cap. ultimo, sola dicitur olim Aegypti emporium.

Col. 363. *Thales Milesius*. Haud facile credam, additum Milesius ab auctore nostro sive interprete; qui enim domo Milesius fuit, Thales ille celeberrimus, longo ab hoc temporis spatio natus est, olymp. 36; qui autem huc pertinet, et floruit circa olympiadum initia, Cretensis est Thales, sive Thaletas. Vide Fabricium biblioth. Græc. lib. i, c. 35.

Col. 353. *Remus rutro* (al. *rastro*) *occisus est*. Scaliger *rutro*, quod verius puto. Quid fuerit instrumentum istud rusticum, disces ex Catone de re rust. cap. 11, quo nimirum loco *rutra* a rastris distinguit. *Rutra*, inquit, *quatior, rustros quadridentes, etc.* Item Palladio lib. i, cap. 15, Vitruvio, atque alius. Quæ subjungit Scaliger, *ob transmissum saltu vallum*, in aliis, quibus utitur, libris non sunt.

Col. 353. *Romani a Curibus Quirites appellati*. Concinit demum huic alliterationi Ovidius fastor. lib. ii, vers. 180:

Sen quia Romanis junxerat ille Cures.

Cætera videsis Plutarchum, Qu. Rom. sect. 86, Dionysium Halicarn. lib. ii, Servium ad lib. i Aeneid. vers. 296, et vetus glossarium in *Quirinus*, Græce Έπιζήσοι.

Col. 353. *Sennacherib, qui et Salmanassar*. Unam atque alteram Eusebii hallucinationem, quæ

hæc periocha continentur, et quas pridem mag-nus Scaliger, deinde chorus eruditiorum omnis notavit, dissimulare jam non licet. Rem, ut probe teneas, paucissimis, quoad fieri potest, exponam. Salmanassar Samaritam, quam per ferme triennium obsidebat, tandem anno regis Osæa 9 expugnavit: quo casu destructum est regnum Israel, ac decem tribus in captivitate redactæ, partim in Assyriam sive remotiores Assyriæ præfecturas, partim in Mediam tractæ sunt. Post quinque aut sex annos, mortuo Salmanassare, Sennacheribus ejus filius in Assyriæ regnum successit, qui cum de subigenda etiam Judæa cogitaret, jamque aliquot civitates occupasset, accepta ab Ezechia rege pecunia, aliorum arma vertit; sed iterum Judææ infensus, ac Hierosolymam oppugnaturus, terribili clade illa percussus est ab Angelo Domini, qua centum octoginta quinque millia hominum in una nocte perierunt. Ipse se fuga recipiens Ninivem in regiam sedem, ibi adorans in templo Nisroch, a duobus filiis occiditur. Tertius natu minor Assarhaddon patris regno politur: et post aliquot annos, cum jam Ezechia in Judæa regnum Manasses successisset, Babyloniorum coloniam in Samaritam misit, quam avus Salmanassar vastaverat. Complectitur hæc rerum series, ut vides, annos pl. min. quadraginta: perque tres consequentes Assyriæ reges sunt gestæ. Eusebius omnia tanquam uno eodemque anno acta refert: et male in primis Salmanassarem cum filio Sennacheribo confundit, quos recte diserteque distinguit Tobie historia, i, 18. In qua hallucinatione habet quidem præentem Demetrium apud Clementem Alexandrinum, quem Scaliger laudat: haud scio tamen quantum ejus, aut aliorum, si qui sunt, exempla momenti habeant. Fieum fortasse illis, certe quidem recentioribus nonnullis Eusebianæ hypotheseos patronis, fecit perperam acceptus locus III Regum xviii, 33, ubi *manu* sua jactat Sennacheribus ex oratoris sui ore, Samaritam in captivitate redegit: sed ibi *manus* potentiam Assyriorum in universum notat. Cætera nec si patris expeditionum sociis forte ipse fuerit, ideo potest Salmanassar dici, neque res ejus vitute atque auspiciis gestas sibi arrogare. Nec porro locus dubitandi est, num ita scriptum ab Eusebio fuerit: quanquam codices Palatini, teste Schurzleischio, verba illa *qui et Salmanassar*, ignorant: esset e contrario, si tacuissent Sennacheribum. Jam vero,

quod regem Chaldæorum Eusebius vocat, pro Assyriorum, non adeo male est, ut Scaliger priori hallucinationi alterum portentum adhiberi dicat. Nos paulo superius ostendimus, quatenus Assyriis regibus Chaldæi parent: Babylonie autem quandam partem Salmanassarem tenuisse, atque adeo ex parte Chaldææ regionem, ipse minime diffiletur Scaliger de emend. tempor. p. 370, cum neget tamen fuisse eum regem Babylonis, velique (quod ejus commentum videtur) aliud esse quod de Babylonia aiunt sacra littere, aliud quod de urbe Babylone. In fine quod ait Eusebius, regnatum esse in Samaria annis 250, puta a decem tribuum divisione, sive a Jeroboamo ad Osæam, confer cum Synecelli animadversione p. 163 et Goari notis. Vide et Petavium de doctr. temp. lib. ix, c. 62, Fullerum quoque miscell. lib. ii, c. 5, Usse-rium, etc.

Col. 355. *Sennacherib, rex Chaldæorum*. Diximus, quo sensu Chaldæorum regem Salmanassarem, sive Sennacheribum, putandos sit Eusebius appellasse: neque enim, ut recentiores quidam criminantur, eos cum Nabonassare, novo errore, confundit, quod certe quidem Synecellus fecit. Et perstant tamen in ea opinione Conringius et Gouars, qui ex IV Reg. xviii, 14, ubi sine proprii nominis notatione rex quidam Assyriæ coloniam istam ex Babylonia in terras Samariticas deduxisse dicitur, contendunt factum id quidem sub Salmanassare juxta receptam vulgo antiquorum sententiam, sed ab ipso tamen Nabonassare, quem satrapam principis supremi Salmanassaris fuisse aiunt, atque ejus militasse stipendiis. Verum Esdræ testimonium cap. iv, vers. 2, ubi aiunt conceptis verbis Samarie, *Asor-Haddan rex Assur adduxerit nos huc*, plane, ut mihi quidem persuasum est, evincit, non ab alio fuisse deductam eam coloniam, quam ab Assarhaddone, quem diximus natu minimum filium Sennacheribi, ejusque successorem in regno. Qui quidem et Chaldæorum rex verissime dicitur, eratque re ipsa decimus sextus a Beloso, postquam Babyloniam in ditionem suam recepit, eamque Assyria regno iterum junxit. Attamen subsequentes ejus rei circumstantie minus accurate ab auctore nostro exponuntur, ob quam culpam satis acerbè vapulat ab Scaligero. Enim vero non ad *encostendam regionem*, sed ad replendam, novi incolæ ex Babylonia, Cuthia, aliisque locis deducti sunt. Satis etiam

incongrue et præter rem *Judæa* dicitur regio illa, quæ peculiari vocabulo Samariâ appellari debuerat: nusquam enim, ut ait Scaliger, religiosus servanda fuit distinctio Samariæ a Judæa, quam hic ubi agitur de Samaritis. Denique frustra nominis Samaritanum hinc repetitur etymologia, quam etiam verosimile est, de suo Hieronymum in fine addidisse.

Col. 353. *Cenitenses*. Schurzleischius ait: *Cenitenses* in ms. primo Palatino *Cenitenses*, in aliis *Cenitenses*, corrupte vocantur. Quartus Palatinus *Cenitenses*, per diphthongum scriptum legit; quod rectum est, habeturque etiam apud Livium lib. i, cap. 9, et apud Jornandem. Stephanus, KAININH, *πίδες Θεσσηλών, ή από Ρομίων πόδις*. Τὸ ἑθνὸν Κανίται. At *Ceniten* conditorem ejus vocal Festus. Mallem in Stephano legere, *Καννίται*, quomodo et Salmasio olim ad Florum est visum. Suidas, KAINH *πίδες*. Lege, KAININH. Adde Cluverum lib. ii Ital. antiqu. cap. 9, *Cenitenses*; tamen fortasse non plane improbandum est. Nam et Stephani vetustiores tam editi, quam scripti codd. habent KAINITH, non KAININH: quod ex Xylandri demum officina est. Iterum nova forma *Cenitus* occurrit apud Propertium, lib. iv, eleg. 10. Pro *Crustumeri*, in quibusdam codicibus est *Crustumeri*, quod etiam rectum. Virgilius lib. vii Aeneid.

Ardea, Crustumerique, et turrigere Antemna.

Notius tamen est gentile, *Crustumerinus*, vel e Varrone, *Crustumerinus*: quanquam *Crustumerini* Varronis videntur potius a *Crustumerio* dicti, oppido, quod memorat Livius lib. i, cap. 38. At *Crustumeri* eidem Livio lib. i, cap. 9, *Crustumerini* dicuntur. Adde et de hæc urbe Stephanum, ejusque explanatores.

Col. 337. *Lacedæmonii contra Messenios*. Apponit hoc gestum Scaliger ad annum primum 9 olympiadis, altero videlicet ab hoc numero. Ego, si veteres libri suffragarentur, mallem uno adhuc anno differri, si quidem testatur Pausanias in Messeniis cap. 5, *ἔτι δεύτερον τῆς ἐνάτης ὀλυμπιάδος, ἄνω secundo nonæ olympiadis, qua Xenodocus, Messenius de stadio victor remunitus est*, prima fuisse in eo bello suscipiendo Lacedæmoniorum exordia. Quanquam in reliquis, quas subjungit, temporum notis, minime possit cum Eusebianis rationibus convenire. Initium enim belli ab Amphæa capta repeti. Idque ipsum comparat cum eo tempore, quo *Æsimeles Atheniensis Eschylæ filius quintum jam*

annum summo reipublica praeerat. Qua in re notatum quoque ejus interpretibus, Sylburgio atque aliis, eum nonnihil recedere a recepta annorum numeratione. Constat tamen ipse sibi, cum et perdrasse bellum annos viginti pene absolutos, et finem habuisse primo decimae quarte olympiadis anno scribit cap. 13. Vido quae mox dicemus ad Hippomenem num. 1294.

Col. 357. *Æsimides*. In Parmensi ac tribus Patalin. mss. *Æsimides*. Graece apud Pausaniam in Messen. cap. 3, apud Scaligerum *Ἀσιμίδης* scribitur.

Ibid. *Eumelus*. De Eumelo dictum paulo superius, quibus abbe, pro ea nos stare adhuc vetere lectione, ubi dicitur *Bugoniam* scripsisse, quiquid Salmasio sive Schurzleischio visum fuerit, ex Clementis loco reponendum *Theogoniam*; neque enim Clemens, qui Eumelum Hesiodi carmina mutasse tradit *καὶ τὸν λόγον*, si-bique ascripsisse, titulum libri ejus memorat: nec sane ab Eumelo, qui fucum lectori facere voluit, eum fuisse retentum, verosimile est. Ad hæc *Bugoniam* refert etiam M. Varro lib. II, cap. 5, de re rustica, non minus satisfaciunt *libi, quam qui Bugoniam scripsit*: quibus verbis Eumeli librum alludi, eruditi consentiunt. De Sibylla Erythræa, contra atque Eusebius sentit, S. Augustinus lib. XVIII de civit. Dei, cap. 23, et ante eum Lactantius lib. I, cap. 6, veterum testimonia multa laudat, quibus fuisse illam Trojanis temporibus supparem, docent. Omnium incertissima ejus est ætas: sunt etiam qui dubitent, an exsisterit unquam inter mortales.

Col. 363. *Midas*. Refert Scaliger hanc pericham inferius ad sextum Alyatlis: malim e contrario, ut ante annos multos ipse Eusebius recensuisset. Quanquam enim minus explorata res est apud eruditos, tempus quo Midas floruit: fuisse tamen eum multo antiquiorem, persuadent quæ de illo tradunt Herodotus lib. I cap. 14, Pansanias in Atticis IV, Justinus lib. XI cap. 7, alique. *Ægidius Menagius*, ad Laertium lib. I paragraph. 89, eum mallet ad Codri regis Atheniensium ætatem revocari. Dicemus nos hæc de re plura inferius ad num. 1319, quo mors ejus consignatur.

Ibid. *Naxus condita in Sicilia*. Si recte rationes inivit Eusebius, initium olympiadum in secundum *Æschyli* annum conjiciens, videtur Naxi origo, ut et Syracusarum, quas Archias Corinthius ex Heraclidarum genere condidisse

perhibetur, alius repetenda. Enim vero chronicon marmoreum Oxoniense e anno ejusdem *Æschyli* viciesimo primo, fuisse notat deductam coloniam, Marshamo interprete, ex quo (in 47 marm. 1) *Archias Eoageti F. decimus a Taneno, e Corintho deduxit coloniam Syracusas, regnante Athenis Æschylo, anno ejus viciesimo primo*. Hæc autem annus in olympiadis quinte postremum incurrit, et Eusebianum numerum solidis viginti sex annis anteverit. Eandem tamen epocham postulare videtur etiam Eumeli ætas, quem, ut superius notatum est, et Clemens Alexandrinus stromat. I supparem Archie facit, et ipse Eusebius ante annos viginti octo recensuit. Neque id porro noster ignoravit, siquidem iterum Eumeli mentionem ante duos trese annos facit, ex aliorum sollicit sensu, qui eum poetam cum Archie gestis conferrebat. Verum Scaliger, cui nihil tale venit in mentem, et post alios sex annos Naxi conditum refert, et quod gravissimum peccatum est, facit ab ejus conditu ad Syracusas triennium intercedere. Et noverat tamen reclamare Thucydidem lib. VI initio, ubi ait: *Anno proxime sequente* (Naxi natales) *Archias Corinthius, Heraclidarum unus, Syracusas, pulsus Siculis, condidit*. Sed et Strabo lib. VI: *Syracusas, ait, condidit Archias, natus in Corintho in Siciliam advectus sub idem tempus quo Naxus et Megara sunt condite*. Abhinc annis quatuor abesse Catanæ conditus debet; Theocles enim et Chalcidenses, qui Naxum condiderant, hanc etiam extruxerunt, anno quinto post habitatas Syracusas, ita fide jubente eodem Thucydide, *ἔτε πικρατοῦ πρὸς Συρακοῦσας ἀνασθίτας*. Reformanda est igitur Eusebiana chronologia, non ad Scaligeri quidem rationes, aut Huberti Goltzii in Sicilia pag. 21: sed juxta Thucydidem, et auctorem marmorei chronici, qui centum quinquaginta circiter annis post Thucydidem epochas illas digessit.

Col. 359. *Sabachon*. Hunc Marshamus atque Usserius eum volunt esse *Saum*, quem memorat S. Scriptura IV Regum capp. XVII et XVII, quocum ait inisse consilia regem decem tribuum Oseam contra Assyrium: quæ hypothesis, ut aliis non urgeatur difficultatibus, certe ad Eusebii mentem, qui Osee cladem et decem tribuum captivitatem ante annos decem recensuit, quam iste regnum iniverit, accedere vix potest, aut ne vix quidem. Præterea de rege illo *Ægyptiorum*, non *Æthiopum*, ita passim chronologi sacri in diversa alia abeunt, ut æque

omnia incerta videri debeant. Perizonius eum fecit Zethum, ultimum dynast. XXII, quem porro eundem esse cum Herodoti Sethone contendit. Perizonius in Herodoto quidem Sethone concinit, verum hunc ipsum arbitratur esse Sevechum Manethonis, Sabachonis successorem, in quo Sous lateat. Alii, quos inter Simsonius, hunc existimant Boechorum Saitem a patria *Sa vel Sa, Ægypti* provincia ita appellatum: in quam sententiam trahunt et Josephum. Alii alia. Sed et de ipso Sabachone, juxta eam modo rationem, quam in regum *Ægyptiorum* serie tenet, dissentiunt plerique inter se. Diodorus eum post multas a Boechorum *tempestates* regno *Ægypti* præfuisse, præstasse etiam benignitate antecessoribus cunctis, tradit. E contrario Africanus, noster Eusebius et Syn-cellus illum significant Boechori continuo successisse, quem in captivitatem redactum, per summam sævitiam vivum combusserit. Ab omnibus dissentit Herodotus lib. II, cap. 137 et seqq. ubi eum docet, per vim perque injuriam *Ægyptum* irrupisse, eum regnum teneret Anysis cæcus, qui fugato in paludes, solidis *quinquaginta annis* regnarit: demum admonitu deorum sponte *Ægypto* decedens, *Æthiopiæ* repetiit. Et probatur tamen immanis isthæc supputatio annorum Sabachonis Perizonio, tametsi solos illi Africanus octo, Eusebius et Syn-cellus duodecim tribuant, quin etiam solis qua. draginta, aut quadraginta quatuor juxta eos toto dynastia constat. Verum includit ille in *quinquaginta annis* Sabachonis tum ipsos duodecim juxta Eusebium, tum Sevechi ejus, ut ipse ait, filii totidem, deinde viginti illos Tarachi nepotis (hos enim sentit patris ac patris absentis vires in regno administrando egisse), denique sex alios ad explendam summam, quibus post mortem Tarachi, Sabachonem ex Arabia reducem per se iterum regnasse in *Ægypto*, fingit. Nec præstare tamen commentum hoc potuit, plura hujus dynastie terminos præterederetur. Quia contra eum Perizonius cap. 10: quæ videas, si lubet. Ipse aliud ex eodem Herodoto commissiscitur contra Eusebii atque aliorum veterum mentem. Sabachonem non alium fuisse contendit, quam Tarachum regem, idque his potissimum argumentis: primo, quod inter nomina Sabachonis et Tarachonis exigua prorsus sit differentia: deinde, quod in idem tempus Sennacheribi seu Ezechie referantur: demum, quod nullus, præter Manethonem,

utrumque simul, tanquam duos diversos, memoret: sed omnes, qui eum nominant, alterum ignorant. Quibus reponere est, primo non eam esse nominum similitudinem, quin possint duo homines ex ipso statim vocabulo utriusque distingui. Deinde, constare ex Herodoti quidem sententia, post Sabachonis discessum, fuisse ab Anyso receptum imperium: ac demum Sethonem regnum obtinuisse, quo tempore *Sennacheribus, Arabum Assyriorumque rex, cum magnis copiis Ægyptum invasit*, ut annos haud sane paucos ante Sennacheribum, regnare desiisse Sabachonem, par quoque sit opinari. Eo autem manifestus id confici ex Africanis atque Eusebii calculis, qui pro quinquaginta, solos octo aut duodecim annos ei tribuunt. Denique, nec tertio argumento quidem evinci, cum tanta in reliquis aliorum auctorum, puta Strabonis, Herodoti, Diodori, pugna ac dissensio sit, ut non satis tuto liceat, ex eorum rationibus disputare, duosque illos diversos reges peculiari Manethonis commento ascribere. Ceterum digna lecta sunt, quæ doctissimus vir con-gessit eo loci, isque adjungenda cum primis qua disputat Campegius Vitrina ad Isaïæ cap. XIX.

Ibid. *Messena a Laedæmonis capitur*. Miratur Scaliger, qui hoc fieri potuit, si bellum inivit anno juxta ejus rationes primo 9 olympiadis, et, quod nemo diffidet, fuit vicennale, Messena capta a Laedæmonis dicatur anno ultimo olympiadis undecimæ: fuit enim hic belli finis. Alia, ut vides, est in Pontæna, atque adeo nostra recensione supputandi ratio: nihilo tamen secius ex vicennali factum esse bellum istud pl. min. duodecennale. Addit ille ad rei augendum miraculum, varietatem mss. Bongars, enim, inquit, ponit ad annum primum olympiad. 12; Freher. ad primum 10 olymp. Petav. anno secundo undecimæ. Ego, si probe mentem Eusebii sum assecutus, varias existimo hac ipsa recensione auctorum apponi sententias: primo eorum, qui ab eo temporis belli initia auspicabantur; deinde eorum, qui cum impositum nunc bello finem ex aliis monumentis veterum supputarent, alius exordia repetebant. Quod ego ad lectoris eruditionem cum primis conducere existimo: tametsi ejus, quam apponi Eusebius, sententiæ auctores non laudet. Velim tamen, ut recolas, quæ superius ex Dodwello lib. de cyclis, pag. 694, retulimus: Pausaniam quoque in Messenicis cap. 13, tibi